ЭРДЭМ, ТЕХНИКЫН ШЭНЭ ИЛАЛТА

...УУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

...УРЯАД ҮНЭН

...Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрнүүдэй Советэй орган

№ 245 (12147)
1969 оной
октябриин 18,
суббото

Сэн 2 мүнгэн

В. И. ЛЕНИНЭЙ ОЙДО — ГАБШАГАЙ АЖАЛ! 100

ТАСС-ай мэдээсэл

„СОЮЗ-7“ ГЭЖЭ ОНГОСЫН ЭКИПАЖ ГАЗАРТА БУУБА

...1969 оной октябриин 17-до, Мо... 12 час 26 минутада космонавт... Филипченко Анатолий Васильевич, ...слав Николаевич, Горбатко Вик...вич гэгшэдэй жолоодоһон «Союз-... ...буулинай онгосо туршалга шэн... программаяа дүүргэһэнэй удаа ...зай газар дээрэхи уридшалан ...н райондо, Караганда хо...-хойгуур 155 километртэ бууба.

...буhанай һүүлээр космонавтнуу... ...вүүр һайн.

...һан сагтаа Газар дэлхэйдэ буу... ...осынгоо шэглэлые хубилгаһан, ...аруулха түхеэрэлгэ хүдэлгэһэн

...ин хүдэлхэеэ болиһоной һүүлээр ...алгануудынь тусгаарлагдаад, буу... ...экипажтай хамта Газар тээшэ шэг...ороо. Аэродинамическа тормоз хэг...осферэ худар залагдан оруулаг... ...парашюдуудай оньһонууд табигдаа. Дорьбоогүй зөөлэхэнөөр буулгаха двигательнүүдэй туһаламжаар газар дээрэ аажамаар буугаа.

Бэдэрэлгын бүлэгэй түлөөлэгшэд, спортивна комиссарнууд, ханинар ба журналистнууд космонавтнарые бууһан газартань халуунаар угтаба. Бэе махабаднай эрхим һайн байна гэжэ космонавтнууд тэдээндэ мэдээсээ.

Бууһан газартань экипажай бэе махабадые дары шалгажа үзэхэдэнь, замбуулин соогуур ниидэлгын оршон байдалые, Газар дэлхэйдэхи дадал болоһон оршон байдалда бусаһантайнь холбоотой хубилалтануудые космонавтнууд бултадаа һайнаар тэсэһэн байба.

«Союз-7» гэжэ замбуулинай онгосын ниидэлгэ амжалтатайгаар дүүрээ.

Космонавтнар А. В. Филипченко, В. Н. Волков, В. В. Горбатко гэгшэдһээ бүридэһэн экипаж научно-техническэ, медико-биологическа шэнжэлгын үргэн ехэ программа дүүргээ.

«Союз-8» гэжэ замбуулинай онгосо ниидэжэ үргэлжэлһөөр.

...ЭЛ ДАЙДАДАА БУУҺАН ДАРЫДАНЬ...

...уд Шонин, Кубасов ...уда байгаад, баяр... ...аа үргэн, сугларааг...алба. Хэшээлнүүдээ ...ссуудһаа сэхэ гүйл... ...бүүд тэдэниие той...рөө. Бүхы юумэн түсэбэй ёһоор хэгдээ. Эдэ шэнжэлгэнүүдэй дүн газар дээрэ тодорхойлон үзэгдэхэ.

...Георгий Шонин Ва... ...в хоёр! Байконур, ...дархи мүнөөдэрэй ...ондо хэдэн зуугаад ...р замбуулинай зам ...а гээшэб.
...ерий хоёр согтой

...й элүүр хэр бэ?
...да.
...бодолтнай?
...айн!
... олон. Зүгөөр тэ... ...юро харюусажа ша... ...ше эгээн шухала...

...мартагдашагүйгөөр ...б?
...онин:
... иллюминаторһаа ...харахада, мартагда...даа: сэнхир хүхэ. Га... ...түрүүн ямараар хараа ...даа. Хани нүхэдтэеэ ...мда уулзахада зо...саараа ниидэжэ яба... ...р хаш. Нүхэдэйнгээ ...да согтой хүхюун...ше урагшатай.
...«Союз-8» онгосо... ...ошообта?
...онин:
...удые эли тодоор ...ошообди. Ойронь ...томо гэгшын одо ...болоно.
...нда гагналга хэхэ ...хэр үнгэрөөб?
...басов:
...ууд һайнаар үнгэ...

— Бүлэг онгосонуудай командир Владимир Шаталов эгээл һүүлдэ ямар захиралта үгөөб?

Шонин:

— Зөөлэхэнөөр, дорьбоогүйгөөр Газарта буухыемнай хүсөө.

Замбуулин худар ниидэхэһээ урид Байконурай космодром дээрэ болоһон дискусси тухайдань космонавтнуудта журналистнууд һануулба. Космонавтын мэргэжэл ямар гээшэб? Тэрэнэй онсо шэнжэ тухай арсалдаһан байгаабди. Тиихэдэ Шонин Кубасов хоёр харюусахаһаа арсажа, замбуулинда ошоод ерэһэнэй удаа өөрынгөө һанамжые хэлэхэбди гэһэн байгаа. Тэдэнэй һанал бодол иимэ:

Кубасов:

— Юрэ бусын оршон байдалда юрын мэргэжэл гээд ниидэлгэ харуулаа. Агаарта дэгдэн хөөрэхэ юрэ бусын ушар байдалые түбхын түрүүн тодорхойлно.

Шонин:

— Энэмнай юрын мэргэжэл бэшэ гээд һананаб. Замбуулинай замаар дабшахадаа, өөрын уялгануудта дадаад, космонавт ямар мэргэжэлтэйб гэжэ бодомжологүйгөөр, «унаһан малгайгаа» абангүй хүдэлөөбди.

Онгосоёо жолоодоходотнай ямар байгааб?

Шонин:

— Онгосо хүнгэхэнөөр жолоодогдоо. Гараа багаханаар хүдэлгэхэдэ, энэ мантан томо онгосо хүнэй дуран соо ниидэнэ. Агаарта ябаһанаа обёороогүйбди. Онгосынгоо зүг шэгые хубилгаха үедөө Газар дээрэ байһандал үзэгдөө һэн. Юрэнхыдөө самолёт соо ниидэжэ ябаһандал үзэгдэдэг бэлэй.

— Холбоон ямараар бэелүүлэгдээб?

Шонин:

— Холбоон эрхим һайн байгаа. Газар дээрэһээ гурбан онгосо хүтэлбэрилхэ, тэдээнтэй найдамтай холбоо байгуулха гээшэ орёо хэрэг. Тиигэбэшье яһала һайн холбоотой байгаабди. Газартай, мүн замбуулин соохи онгосонуудтайгаа саг үргэлжэ холбоотой байгаабди.

— Аадар бороо, түймэр хараа гүт?

Шонин:

— Газар дээрэ аадар бороо ехээр ородог байна. Түймэрэй шатажа байхые ходо шахуу хараабди. Үдэр түймэрэй утаан, харин һүниндөө — дүлэнэй соробхилжо байхые адаглаһан байнабди. Газар дээрэ түймэр багаар болодог һаа, һайн һэн даа.

— «Хүн-автомат» гэдэг асуудал тушаа юун гэжэ һананат?

Шонин:

— Автомат хүндэ туһалха ёһотой, хүниие тэрэ һэлгэхэ ёһогүй гээд үшөө дахин этигэбэбди.

— Ямараар буугаабта?

Кубасов:

— Бүхы юумэн программын ёһоор хэгдээ. Газарта хүрэхэ үедөө сэдьхэл зүрхэмнай бага-сага доһолхоёо һанаа. Газарта тон аажамаар буугаабди, бууһанаа обёороогүй шахуубди.

...Георгий Валерий хоёрой үйлсэдэ гарахадань, харанхы болошоһон байба. Город дээгүүр арбагархан саһан бударжа байгаа һэн. Харин үүлэнүүдэй саанаһаа хоёр онгосын одо мүшэд эмнижэ байгаа. «Союз-7», «Союз-8» онгосонууд ниидэлгэеэ үргэлжэлүүлжэ ябана.

В. СТЕПАНОВ,
ТАСС-ай тусхай корр.

Караганда.

...космонавтнар (зүүн гарһаа) Валерий Кубасов, Георгий, Шонин. Владимир Шаталов, ...еев (һуугаашадынь), Виктор Горбатко, Анатолий Филипченко, Владислав Волков (байгаа-

АПН-эй фото.

Замбуулиндахи гагналга

Академик Б. Е. ПАТОН хөөрэнэ

Замбуулинай дайдада гагналга хэхэ зорилго замбуулинай онгосонуудай экипажнуудай ниидэлгын программада оруулагдаһан шухала туршалгануудай нэгэн байгаа.

УССР-эй Науканuудай академиин Е. Ф. Патонай нэрэмжэтэ Электро-гагналгын институдай директор Б. Е. Патон энэ туршалга тухай ТАСС-ай корреспондент В. Куковальскиин асуудалда иигэжэ харюусаа:

— Замбуулиндахи оршон байдал Газар дээрэхиһээ ондоо ааб даа. Агааргүй хооһон дайда дэгдэн хөөрэлгын оршон байдалда паранай элшэһээ ехээр халаха, һүүдэртэ түргөөр хүрэхэ ушар тэндэ үзэгдэдэг. Тиимэһээ Газар дээрэ, агааргүй хооһон оршон байдалда гагналга хэхын тула шухала онол аргануд — диффузионно арга, тэһэрэлгын туһаламжаар хэгдэдэг гагналга, электронно-элшээр гагналга, бага дарасатай агаарта дүхылгэн гагналга, хайлуулһан электродой хүсөөр гагналга — замбуулинда хэрэглэхэ ёһотой байгаа. Иигэжэ гагналгын түрүүшын хоёр онол аргые хэрэглэхэдээ, металл хайлуулһанай хэрэггүй. Энэнь яһала һайшаалтай. Харин бусад онол аргануудынь элдэб янзын түхеэрэлгэ холбон гагнахын тула автомат хэрэглэгдэжэ болохо байна. Нүгөө талаһаань абажа харахада, эдэ онол аргануд металл хайлуулгатайпаар болон газай ехээр гаралгатай холбоотой юм. Замбуулинай дайдада хэрэглэхэ гагнуурай аппаратура ухаалан зохёохоһоо урид ехэ шэнжэлгэнүүдые хэхэ ёһотой бологдоо.

— Тэрэ аппарадаа Газар дээрэ хайшан гэжэ хабсаргаабта?

— Замбуулинай дайдада дүтэрхы оршон байдал хангагдаһан байна. Шэнжэлгэнүүд шата шатаараа хэгдээ. Түрүүшээр агааргүй хооһон юрын камера соо гагналгын арга бүхэндэ таарамжатай оньһон түхеэрэлгэнүүдэй гол онол оншыень оложо, тэдэнэй хүдэлхэ ёһо тодоруулаабди. Тиигэһэнэй ашаар багахан хэмжээнэй түхеэрэлгэнүүд, агааргүй хооһон тусхай камеранууд, самолёт дээрэ тодхогдохо вакуумна насосууд ухаалан зохёогдоһон байгаа. Ниидэдэг лаборатори соо агааргүй хооһон зай, замбуулинайхида адлирхуу дэгдэн хөөрэлгын оршон байдал бии болгогдоо. Энэ технологи оршон тойронхи байдалай нүлөөе шэнжэлхын тула замбуулинай онгосо дээрэхидэл адли агааргүй оршон байдал хангагдаһан байна.

— Ухаалан зохёоһон аппаратура ямар түхэл шэнжэтэйб?

— «Союз-6» онгосо дээрэ тодхогдоһон «Вулкан» гэжэ туршалгын түхеэрэлгэ замбуулинай дайдада элдэб онол аргаар гагналга хэхэ ушарые шудалха хэрэгтэ зорюулагданхай. Тус түхеэрэлгэ тусгаар байха аргатай, хоёр узелһаа бүридэнхэй, телеметрэй кабеляар онгосотой холбогдонхой. Нэгэдэхи узел соонь элдэб янзын оньһонууд, хоёрдохи соонь — элшэ үгэдэг батарейнүүд, түхеэрэлгэ хүдэлгэхэ, хэмжэхэ оньһонууд, автоматикын ба хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүд бии. Эдэ бүгэдэнь азодоор дүүргэгдэһэн таһалга соо байдаг. Гагналгын үедэ холо, ойро байха пультаар хангагданхай.

— Космонавт-оператор замбуулинда ямар хүдэлмэри хэдэг байгааб?

— Таһалгаяа нээһэнэй һүүлээр тон бага агаарай дарасада дүхэгэр элшээр гагнахын тула космонавт-оператор автомат хүдэлгэнэ. Удаадахи шатада тэрэ түхеэрэлгэеэ электронно-элшын гагнаха гуримда оруулаад, тэрэнэй зохидоор хүдэлжэ байһые хараба. Хайлаһан электродоор гагнаха арга мүн лэ тиимэрхүүгээр туршажа үзэгдэһэн байна. Гагналгын ябаса тухай мэдээн телеметрээр Газар дээрэ дамжуулагдаа.

— Энэ туршалгын удха шанар ямар гэжэ һананат?

— Газар шадархи замбуулинай дайдада дэлхэй дээрэ эгээн түрүүн металл халааха ба хайлуулха хэрэгтэй холбоотой технологи бэелүүлэгдэбэ гээшэ. Гагналгын нарижуулагдаһан аппаратурааp замбуулинда хүнэй ехэ хүдэлмэри хэхэ арга боломжотой байһые энэ туршалга гэршэлбэ. Замбуулинда гагналга хэхээр бэлдэхэ үедөө үнгэргэгдэһэн шэнжэлгын дүнгүүд ороной арадай ажахыда хэрэглэгдэһэниинь тон ехэ удха шанартай. Жэшээлхэдэ, агааргүй хооһон таһалга соо дүхылгэһэн элшээр гагнаха технологи нарижуулагдаа, электронно элшээр металлнуудые холбохын тула заахан аад, бүтээсэ ехэтэй аппаратура бии болгогдоо. Энэнь машина, прибор бүтээлгын, металлургиин шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ нүлөөлхэ байна.

(ТАСС).

ОМОГОРХОНОБ

Манай Эхэ ороной долоон баатар замбуулин соогуур ниидэжэ, харюусалга ехэтэй олон шэнжэлгэ хэхэ даабари дүүргэжэ байна. «Союз» гэжэ нэрэтэй гайхамшагта гурбан онгосо газар дайдые тойрон ниидэжэ, хүн түрэлтэниие гайхуулжа байна ха юм.

Заводоймнай хэдэн мянган хүдэлмэришэд Эхэ оронойнгоо, совет эрдэмтэд, хүдэлмэришэдэй, космонавтнуудай шэнэ түйлалтануудые үндэрөөр сэгнэн, шэнэ туршалга, шэнжэлгэнүүдээ амжалтатайгаар түгэсхэхыень найдажа байһанаа мэдүүлнэ.

Бидэнэр булта эдэ үдэрнүүдтэ радио ехэ анхаралтайгаар шагнанабди, газетэнүүдые хүлеэн уншанабди. Замбуулиниие шэнжэлхэ хэрэгтэ манай Совет орон ехэ түйлалта хэнэ, горитой туһа нэмэрн оруулжа байһаар.

Олон туршалга, шэнжэлгэ хэхэтэй хамта замбуулинай эрхэ байдалда металл гагнажа үзэхэнь ехэ һонирхолтой байна. Би гагнуурша мэргэжэлтэй байһан туладаа энэ туршалгаар һонирхоноб, тэрэнээ амжалтатайгаар дүүргэхыень хүсэнэб. Технологическа орёо оньһон түхеэрэлгэнүүдэй ашаар иимэ туршалга хэгдэхэ байбашье, замбуулинай эрхэ байдалда тэрэниие хэхэнь түбэгтэйшэг байха.

Замбуулин худар гурбан онгосонуудай дэгдээгдээд, ниидэжэ байһан тухай зүрхэ доһолгомо соносхолоор һонирхожо, омогорхожо байха үедэ, үшөө нэгэ һонин мэдээсэл дамжуулагдаба. Аха дүү социалис оронуудай эрдэмтэд, хүдэлмэришэдэй хамтын ухаан бодолоор, хүсэ шадалаар бүтээгдэһэн «Интеркосмос-1» гэһэн хэмэл одон тусхай шэнжэлгэ хэхэ зорилгоор Газарые тойрон ниидэхээр табигдаба. Замбуулиниие амгалан байдалда хэрэглэхэ тусгаар шэнжэлгын хэгдэжэ эхилһэндэ баясанаб.

В. БЕТЕХТИН,
ЛВРЗ-гэй гагнуурша.

СОВЕТ-ВЬЕТНАМ ХЭЛСЭЭНҮҮДТЭ ГАР ТАБИГДАА

Вьетнамай Демократическа Республикын партийно-правительственна делегацитай һүүлэй үедэ Москвада хэгдэһэн хэлсээнүүдэй үндэһөөр, Вьетнамай Демократическа Республикада Советскэ Союзай зүгһөө экономическа, сэрэгэй бусаалтагүй туһаламжа үзүүлхэ, удаан болзороор мүнгэ урьһалха тухай хэлсээнүүдтэ, мүн Совет-Вьетнам харилсаа холбоондо хабаатай бусад зарим асуудал тушаа документнүүдтэ октябриин 15-да гар табигдаа. Хэлсээнүүдэй ёһоор, Советскэ Союзнай Вьетнамай Демократическа Республикада нилээд ехэ хэмжээнэй эдеэ хоол, нефтьпродукт, транспортна хэрэгсэл, комплексно түхеэрэлгэ, хара ба үнгэтэ металл, хлопок болон бүд, медикаментнүүд болон эмнэлгын түхеэрэлгэнүүдые, химическэ үтэгжүүлгэ, буу зэбсэг, һомо хэрэгсэлнүүд ба ДРВ-гэй өөрыгөө хамгаалха хүсэ бэхижүүлхэ, экономикоёо һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэдэнь хэрэгтэй эд зөөри ба матерналнуудые үгэхэ юм.

СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, ДРВ-гэй Правительствын Премьер-Министр Фам Ван Донг хэлсээнүүдтэ гар табяа.

Шэнэ хэлсээнүүд совет ба вьетнам арадуудай аха дүүгэй хани барисаае улам бэхижүүлхэ, Советскэ Союз Вьетнамай Демократическа Республика хоёрой хоорондохи харилсаа холбооe үргэдхэлгын гэршэ болоно.

(ТАСС).

АШАЯА ХАРЮУЛАА

Хэр угһаа хойшо эндэхид малаа холын һарьдагай бэлшээринүүдтэ адуулжа зуһадаг юм. Тиигээд холын бэлшээриһээ намартаа буухадаа, одоол «буруумнай булшантай, хашарагнай ханшартай болоо» гэжэ түнхэнөөрхин бусадаг агша. Энэшье жэл ган гасуурһаа боложо, хадын үбэрэй ногооной нямһал шэнгэн байбашье, малаа яһала таргалуулжа, мяхалиг болгожо ерэбэд.

Жэшээнь, Саянай совхозой мал адуулагша, Ажалай Улаан Тугай орденой кавалер Даба Таханов, Петр Жирбаев, Жалсан Шактамаев гэгшэд Үргэдэй гэжэ хадын ташаланда 172 толгой мал бэлшээн таргалуулжа ерээ. Эдэ гурбанай 100 үдэрэй ажал ашаая дүүрэн харюулаа. Мал гушаан абадаг Хүлтүүгэй баазада тушаахадань, тэдэнь хамта дээрээ шэгнүүрээ 175 центнерээр нэмээһэн байба. Толгой бүхэниинь дунда зэргээр 301 килограмм татаа. 157 толгой хашараг дундаһаа дээшэ тарган гэжэ сэгнэгдээ. Тиигэжэ эдэнэй хүсэлдүүлһэн мяхан аяар 16165 түхэригтэ болобо.

Туранай совхозой Бадма Таряшинов, Доржо Убушеев, Петр Сымбелов, Буда Туруев гэгшэд баһал бэрхэ малшад юм. Элшэр нуурай эрьедэ адуулһан 173 толгой гунжад яһала бэеэ хүсэжэ, үнеэд болгогдохоор фермэнүүдтэ тараагданхай. Эдэ малшад мүнөө шэнэ хашарагуудые тушаажа абаад, хойто намар болотор түргөөр томо болгохые эртээнһээ оролдожо байна. Энэ талаар Захааминай аймагай Баян-Голой совхозой малшадай гаргаһан үүсхэл ехэ һайшаалтай. Намар, үбэлэй үедэ адууһа малайнгаа шэгнүүр сүүдхэдээ 900 граммаар нэмээхэ, толгой бүриинь 300 килограммһаа дээшэ болгохо гэһэн уряаень һайшаан дэмжэһэн тухайгаа, баян-голойхидой жэшээгээр ажаллаха хүсэлтэй байһан тухайгаа Туранай совхозой шахан таргалуулгын гүүртые даагша Нима Самбуевич Дармаев, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой мал адуулагша Сэрэн-Доржо Данжеев гэгшэд аймагайнгаа газетэдэ бэшээ һэн.

Мүн «Сибиряк» колхозой малшад сугларжа, баян-голойхидой хандалгатай танилсаад, өөһэдынгөө арга боломжые тооложо үзөөд, аймагайнгаа мал адуулагшадта уряа бэшэтээр хандаа. Тэдэнэр мүн баһа шахалганда табигдаһан малайнгаа толгой бүхэниие 300 гаран килограммда хүргэхэ, малайнгаа 95 процентые дундаһаа дээшэ тарганаар тушааха гэжэ шиидэбэд. Тиигээ бол, 1100 центнер мяха худалдажа, түсэбөө декабрь һарада дүүргэхэ байна.

Урда жэлнүүдэй дүй дүршэл, малшадай ажалай дүнгүүдые хараад үзэхэдэ, энэнь сибирягайхидай лаб лэ дабамаар зорилго гээшэ. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлэй октябриин 20-һоо апрель болотор шахаһан 360 толгой залуу малһаань 358 центнер нэмэлтэ мяхан абтажа, 33086 түхэриг олзо ажахыда оруулһан байха юм. Тиихэдэ нэмэлтэ шэгнүүрэй центнер бүхэниинь 22 түхэриг 43 мүнгэнэй сэбэр олзо үгэһэн байна.

Л. ТАПХАЕВ.

Даба-Сырен Чимитович Путункеев Ахын аймагай «50 лет Октября» колхозой түрүү малшадай нэгэн юм. Энэ нүхэр байгша ондо харууһалдаг 90 толгой һарлагһаа 68 тугал абажа, хоролтогүйгөөр түлжүүлээ. Нүхэр Путункеев аймагай Советэй депутадаар һунгагданхай. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д-С. Ч. Путункеев.

П. ЖУЖАЕВАЙ фото.

Аймаг соогоо шалгарба

Загарайн аймагай, Эрхирэгэй совхозой гурбадахи отделениин һү һаалиин фермын коллектив багша Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй ойн хүндэлэлдэ абаһан социалис уялгануудаа үлүүлэн дүүргэхын түлөө шармайн оролдожо, ажалдаа һайн үрэ дүн түйлажа, эршэмтэйгээр ажаллажа байнхай. Фермын найман һаалишад байгша ондо һаамхай үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2250 литр һү һааха гэһэн зорилго урдаа табиһан юм. Үнгэрһэн юһэн һарын туршада тэдэнэр үнеэн бүриһөө хоёр мянга табин литр һү һаагаад байна. Гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб Ацагадай фермын һаалишад сентябриин эхеэр дүүргэһэн юм. Тиихэдэ һү һааха мүнөө жэлэйнь түсэб энэ һарын арбан табанда дүүргэгдэхээр хараалагдаһан.

Олон жэлдэ хүдэлжэ байһан һаалишан Рыгзема Дабаева юһэн һарын туршада үнеэн бүриһөө 2500 литр һү һаажа, Загарайнгаа аймагта түрүүлжэ ябана. Гадна, нүгөө һаалишад Аюша Цыренова, залуу һаалишан комсомолка Бутидма Дондокова гэгшэд тус тустаа 2350, 2300, литр һү үнеэн бүриһөө юһэн һара соо һаагаа. Эндэхи һаалишад түсэбһөө гадуур гүрэндөө һү тушаажа байһан зандаа.

Иигэжэ Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозой Ацагадай фермын һаалишад, мал адуулагшад түйлаһан амжалтануудаараа гансашье совхоз соогоо бэшэ, мүн аймаг дотороо шалгаржа, түрүү зэргэдэ ябажа байнад.

М. ЦЫРЕНОВ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

НҮХЭР О. Г. КОПЫЛОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Арадай ажахыда шухала мэргэжэлтэдые бэлдэхын тула үрэ ехэтэй хүдэлмэри хэһэнэйнь түлөө, 60 наһатай болоһонтойнь дашарамдуулан, Хяагтын гидромелиоративна техникумэй директор нүхэр **КОПЫЛОВ Осип Григорьевичые** Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретариин түлөө — Президиумэй гэшүүн Ф. БУДАЖАБЭ.

Улаан-Үдэ, Советүүдэй байшан. 1969 оной октябриин 17.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

НҮХЭР М. П. АНТИМОНОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Арадай ажахыда шухала шадамар бэрхэ мэргэжэлтэдые бэлдэхын тула үрэ ехэтэй хүдэлмэри хэһэнэйнь түлөө, 50 наһатай болоһонтойнь дашарамдуулан, Зүүн Сибириин технологическа институдай механическа факультедэй декан нүхэр **АНТИМОНОВ Михаил Петровичые** Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Секретариин түлөө — Президиумэй гэшүүн Ф. БУДАЖАБЭ.

Улаан-Үдэ, Советүүдэй байшан. 1969 оной октябриин 17.

КОММУНИСТ БҮХЭНДЭ—ДААБАРИ

Хэдышье урагшатайгаар хүдэлжэ байнабди гэжэ һанан гэһэншни ямар нэгэн дутагдал ушараад лэ орхихо. Гайхал юун байхаб. Тиихэдэнь «коллективэйнгээ хүн зоной дунда мүртэйгөөр хүдэлмэри ябуулнагүйбди, энэ хэрэгээ һайжаруулха хэрэгтэй» гэлсэхэ саг ерэдэг. Теэд ниитэ-политическэ, ойлгууламжын ехэ хүдэлмэрииие зоной дунда гансал олониитын тушаалда һунгагдаһан хүнүүд ябуулха ёһотой юм гү гэһэн асуудал гарадаг.

Тиимэ бэшэл хаш. Ажалша зоной дунда коммунист бүхэн олониитын, ойлгууламжын алибаа хүдэлмэри ябуулха уялгатай. Коммунист бүхэн нимэ партийна даабаритай байха ёһотойшье. Иимэл эрилтэ КПСС-эй Устав дотор тодорхойлогдонхой ха юм. Тиихэтэй хамта партийнабэшэ эдэбхитэдые хажуу талада орхижо огто болохогүй, харин тэдэнэй ниитын ажал ябуулгые партийна организаци ударидан эмхидхэхэ ёһотой ааб даа. Иигэжэ олониитын дунда хүдэлдэг хүнүүдээ улам олон болгохо, ажал хэрэгынь бүри эдэбхижүүлхэ байна ха юмбибди. Эдэл зон бүхы коллективэй хэрэг үйлын түлөө харюусаха, дутуу дунда зүйлнүүдые байлгахагүй гэжэ оролдохо болоно бшуу.

Манай ажахыда хамтадаа зуу гаран хүн олониитын али олон эмхинүүдэй хүтэлбэрилхы тушаалда һунгагданхай, ниитын хүдэлмэри ябуулжа байдаг. Хүнүүдтэ партийна болон ниитын алибаа даабаринуудые үгэхэдөө өөһэдынь дураар болодогбди. Хэн нэгэндэ диилэжэ шадахагүй даабари үгөбэл, ямар үрэ дүн гаралтайб. Даабари үгэхэдөө партбюро алиншье талыень харадаг гуримтай. Мэргэжэл, дүршэл шадабари, эрдэм болбосорол, дура сэдьхэл, аяг зан, политическэ мэдэрэл—эдэ бүгэдэ нэн түрүүн анхаралда абтаха зүйлнүүд. Тус тустайнь зүбшөөхэ, тэдэнэй өөһэдынь эрмэлзэл мэдэжэ абаха гээшэ шухала зүйл.

Энээнтэй хамта олониитын даабаринуудые хубаажа үгэхэ хэрэгтэ гурим тогтоохо шухала. Зарим ушарта «ши аргатайш, шадабаритайш» гээд, нэгэ хүндэ хэдэн даабари тохожорхихо ябадал үзэгдэдэг. Энэ үшөөл гүйсэд усадхагдажа шадагдаагүй дутагдал. Мандашье иимэ зүйл ушардаг. Жэшээнь, инженер-мелиоратор В. К. Загузин Гүрэльбын сельсоведэй депутат юм. Юрэдөө, энэньшье үнэндөө ниитын ехэл даабари гээшэ. Гэн гэтэр тэрээндэ үшөө хэдэн даабари үгэжэрхиһэн байгаабди. Теэд эдэ бүгэдые бүтээхэ сагынь хаана һаа олдохоб даа. Хэн энээндэ гэмтэйб? Партбюро. Манайл дурадхалаар, ажахын захиргаанай захиралтаар Владимир Константиновичые ажахыдахи арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшээр һунгаһан, агитколлективэй хүтэлбэрилэгшэ болгоһон байгдана ха юм.

Иимэрхүү гуримые таарамжатай дээрэ тооложо яашье болохогүй. Харин эдэбхитэдэй тоо олон болгохо, шэнэ хүнүүдые ниитын хүдэлмэридэ олоор хабаадуулха, тиимэшүүлые олон сооһоо шэлэн абаха зэргэтэй байгдаа. Энээнэйл ашаар хүн зоной дунда ябуулдаг ниитынгээ хүдэлмэрииие һайжаруулха ёһотой болоно бэшэ гүбди? Зонойл дунда саг үргэлжэ хүдэлөө хадаа, хүн бүхэнэй шэнжэ шанарые нарииаар тухайлжа абаха арга гүйсэд олдохо.

Гиза Николаевна Яковлевагай намтар энэ талаар һонирхолтой. Эгээл түрүүн энэ эхэнэр профсоюзай месткомой гэшүүнээр һунгагдаһан байгаа. Хүнэй ажабайдал тушаа һанаагаа табисатай, анхаралтайгаар хандасатай энэ эхэнэр ниитын хэрэгтэ шуналтайгаар хам оролсоһон байгаа. Профсоюзай хүдэлмэритэй һайн танилсаа, ушар удхыень ойлгожо абаа. Саашадаа энэ хүдэлмэридэ ябажа шадаха, бэрхэ хүтэлбэрилэгшэ болохо гэжэ ойлгоходоо, бүри харюусалгатай, горитой тушаалда дэбжүүлхэ гэжэ оролдоо һэмди. Тиигэжэ үнгэрэгшэ хабарай апрель һарада Гиза Николаевнае ажахынгаа профсоюзай рабочкомой түрүүлэгшээр дэбжүүлһэн байгдана. Хэхэ, бүтээхэ юумэниинь, харюусаха хэрэгынь эли бодо ехэ болоо юм бэзэ. Тиигэбэшье дааһан уялгаяа яһала гэмгүйгөөр мүнөө дүүргэжэ байна.

Хүмүүжүүлхы хүдэлмэриин удха шанар угаа ехэ. Энэ асуудалда партбюро, партгруппанууд анхаралаа онсо хандуулна гээшэ. Тиихэдээ хүн бүхэнтэй харилсажа, ажабайдалаарнь, ажаһуудалаарнь, хүдэлмэреэрнь һонирхожо, һургаал заабари үгэжэ байха гэжэ оролдолго гаргаха хэрэгтэй болоно. Тэрэнэй тула али бүхы арга дүршэл, онол шадабари хэрэглэхэ шухала бшуу.

Хахад жэл болобо хаш. Залан заһаруулгын газарһаа табигдаһан Анатолий Иванов Центральна МТФ-гэй механигаар хүдэлмэридэ абтаа һэн. Энэ хүнэй журамынь хаража, ажабайдалаарнь һонирхожо ябахыень партбюрогой гэшүүн А. А. Бронниковада даалгаа һэмди. Өөрөө энэ коммунист тэрэнэй хүдэлдэг фермэдэ һаалишанаар хүдэлжэ байдаг юм. Анатолий Иванов түрүүшээр яһала гэмгүй шэнги байгаа һэн. Харин байһаар архи баридаг, хүдэлмэриһөө зайгуултадаг болобо. Анастасия Александровна түрэһэн хүбүүн шэнгеэр тэрээндэ харгыень зааха, заһаха гэжэ яһала хөөрэлдөөд туршаа. Тэрэнь туһа болоогүй, архидаһаар ябаа. Тиихэдэнь А. А. Бронникова Ивановой журамые профсоюзай рабочкомой заседани дээрэ зүбшэн хэлсэхэ гэһэн эрилтэ табиба. Теэд рабочком дээрэ шанга хөөрэлдөөн болоо һааб даа. Тэрэнһээ хойшо Анатолий Иванов яһала заһараа, һайнаар хүдэлдэг, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг болонхой.

Иигэжэл урдань мүн хара амяа хараад ябадаг хүнүүдые даамгайгаар ниитын хүдэлмэридэ шэлжүүлэн оруулха оролдолго гаргаһан байнабди. Коммунистнууд И. М. Астраханцев, И. Г. Миронов, Г. Г. Копосов һая болотор ямаршье даабаригүй, һали-болихон, урдахяа хараад лэ ябадаг һэн. Харин эдэнэртэ түрүүшээр бага зэргын, саг зуурын даабари үгэжэ байгаад лэ ниитын ажал ябуулгада дүршүүлжэ шадаабди гэжэ тэмдэглэмээр. Жэшээнь, нэн түрүүн эдэ нүхэдтэ техникэ хадагалгын байдалые, түймэрһөө һэргылхэ хүдэлмэриин ямар байһые шалгахыень даалгаа һэмди. Тэдэндэ иимэ даабари алгүй шэнги байгаа. «Шадахагүй бэшэ аалди даа. Бидэ ямар шалгагшад гээшэбибди»,—гэжэ гэмэр-гутар гэлдээ һэн. Зүб ааб даа. Эдэнэр инженер, механигууд, тушаал даажа ябаһан зон бэшэ. Мэдэхэ юумэниинь ээлтэй шэнги байгаа. Теэд даабари абаад байхадаа, баһа энэмнай хайшаа юм, дүүргээгүй хада һаалта болохо хаш гэжэ ойлгоо. Урдаа табигдаһан зорилгоёо яһала харюусалгатайгаар бэелүүлээд һэн. Хожомынь нэгэ бага горитой, харюусалгатай, үгышье һаа, саг үргэлжын даабари үгэ үгэһөөр лэ ниитын ажабайдалда дадхаан оруулагдаа һэн.

Үшөө нэгэ жэшээ. Нэгэ үедэ Гүрэльбын МТФ-дэ һү һаалга доошоо орожо эхилбэ. Ушар шалтагаанииень элирхэйлхыень зоотехник Д. Е. Зандановада дурадхабабди. Тэрэнэй шалгажа үзэхэдэнь, эндэхи үнеэдые адуулагшад малаа орой бэлшээридэнь гаргадаг, эртэ хуряажархидаг, муугаар эдеэлүүлдэг байшоо. Иимэ байдал тухай асуудал МТФ-гэй хүдэлмэришэдэй үйлэдбэриин зүблөөн дээрэ хэлсэгдэбэ. Залхуу малшад һайса зэмэлэгдээ, шанга донгодолгодо хүртөө һэн.

Хүн бүхэнэй һанаанда таарамаар, бүтээжэ шадамаар даабари, сэхынь хэлэхэдэ, олдохол байха. Зүгөөр тэдэ бүгэдые бэдэрхэ, олохо хэрэгтэй. Иигэжэ партийна болон олониитын элдэб даабаритай коммунистнууд ба партийнабэшэ эдэбхитэд манда улам олон боложо байна. Булта коммунистнуудай, партийнабэшэ эдэбхитэдэй ниитынгээ ажабайдалда хам оролсодог, ямар нэгэн хэрэг даажа ябадаг болоһоной аша үрэ ехэ. Тиигээдшье тэдэнэй хамаардаггүй юумэ гэжэ, үнэндөө, үгы болонхой.

Манай ажахы һү һаалгаар энэ жэлэй нэгэдэхи ба хоёрдохи кварталай дүнгөөр түрэл орон доторoo түрүү һуури эзэлжэ, хоёр дахин СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугта (нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар) хүртэһэн байна. Энэ ехэ харюусалгатай, баяр баясхалангаар халима ушар. Энэ амжалтаяа улам арьбадхахын, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе эрхим бэлэгээр угтахын тула манай хүдэлмэрилэгшэд эршэ түгэсөөр хүдэлжэ байна. Иимэ үе сагта олониитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр оролсохо гээшэ коммунист бүхэнэй, партийнабэшэ эдэбхитэ бүхэнэй нэрэ хүндын хэрэг. Иимэл эрилтэтэйгээр парти доторой хүдэлмэриин нэгэ шухала асуудалдань ажахын партбюро анхаралаа хандуулха уялгатайшье.

С. ХАЛТУЕВ,
«Байгал» гэжэ ажахын партбюрогой секретарь.
Улаан-Үдын аймаг.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совед

АДХАШЬЕ ОРООҺО ГЭЭЛТЭДЭ ОРУУЛ

Энэ жэлдэ оорооһо тарян мүртэй ургаагүй гээд зарим ажахынуудта тэрэнииие хайша хэрэгээр хуряажа, гээлтэ хоролтодо оруулжа, муугаар хадагалжа байһан баримтануудтай эрид тэмсэхэ хэрэгтэй.

Тиимэһээ һаяхан Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет тусхай тогтоол баталан абажа, тэрээн дотороо 1969 оной шэнэ ургасын таряа гээлтэ хоролтогүйгөөр хуряаха, һайнаар бүридхэхэ, хадагалха хэрэгтэ онсо анхарал хандуулһан байна.

Түбхын түрүүн колхоз, совхозуудай тоог дээрэ, бэлэдхэлэй пунктнуудта оорооһо таряае нарин нягтаар хадагалха тушаа шухала хэмжээ абахыень республикын хүдөө ажахын министерствые, талха тарянанай продуктнуудые болон холимол тэжээл гаргадаг промышленностиин управлениие, аймгүйсэдкомуудые, үйлэдбэриин управлениинүүдые, колхозуудай правлени, совхозуудай директциинүүдые уялгалаа.

Таряа хуряалгые тон нариинаар хинан шалгажа байха, оорооһоной гээлтэдэ оролгые усадхаха хэмжээ дары абаха, илангаяа набтар, унаһан таряа хуряахадаа гээлтэдэ оруулхагүйн тула онсо анхарал табиха гэжэ тэрэ тогтоол соо заагдана.

Мүн үрэһэ хүрэнгэ, хүнэй эдеэ хо... лай тэжээл болохо оорооһо тарянай... хэлэй пунктнуудта, колхоз, совхозу... хадагалагдажа байһаниие дары ... элирүүлэгдэһэн дутагдалые яаралтай... хала.

Ургасаяа хуряахын хажуугаар ... бүхэндэ ерэхэ жэлэй тарилгада хүс... һэдынь эрхим шанартай үрэһэ хга... шухала зорилго гэжэ тоологдоно. Эн... дэнь хүргэхын тула бүхы машина, ... рэлгэнүүдые үдэр һүнигүй хүдэлэ... эдеэ хоолой оорооһо яаралтай түргэн ... тааха ёһотой гэжэ энэ тогтоол соо ...

Үбһэнэй гурил гаргадаг «АВМ-0.4» ... һон түхеэрэлгэ хэрэглэжэ, оорооһо ха... нэ ургасын таряа һайнаар хуряаж... абахын тулада автомашинануудые, ... һон техникэ, хүдэлмэриин хүсэ нэмэ... жээ абаха хэрэгтэй гэжэ республ... нүүдэй Совет дурадхана.

БОРШОГОР ТАЛЫН ХОНИШ...

Очерк

Июнь һара соо хуурай нара һалхинһаа боложо, арай шамай бултайһан ногоон хүрьһэндээ хүрэтэр хаташоо ха. Габэшье ногоон үхэхэ дурагүй, ажамидаралайнгаа түлөө тэмсэн, хёрбойшоһоншье һаа, ургахал дуратай хэбэртэй.

Ногооной мууда урмаа хухарангүй, Сэмжэд хонишон нара бүтүүгээр хонидоо гаргажа, шиг нойтотой газараар, Маарагтын нуурай эрьеэр бүхэли үдэртөө адуулаад, үдэшэлэн зуһалан тээшэнь туужа асарба.

— Ямар шүдхэртөө шиигээ таташаһан тэнгэри бээ,—гэжэ гансаараа дуугаржа ябаад хонидоо туухадаа шэбшэнэ: «Хэзээ нэгэтэ эрдэмтэд дуратай сагтаа бороо оруулаад, хэрэггүй болоходонь, саража шададаг болохо юм гэлсэгшэ. Тэрэ гоё сагынь хэзээ ерэхэ юм? Эрдэмтэд тархяа хүдэлгэжэл, оньһон аргыень бэдэржэл байһан байха. Одоол тиихэдэ гоёл болохо һэн ха даа. Тэрэ болоторшье, минии хүдэлхэ шадал буурашаха гээб даа. Юрэдөө пенсидэ гарашоод, гараа баряад, миин һууха болоо һаа, ехэ уйтай байха ёһотой даа...»

Өөрынгөө бодолдо абташоод, эзэнэйнгээ абяагүй болошоходо, мориниинь һэмээхэн газар шэмхэлшэбэ. Дээдэ, доодо үүдэн шүдэниинь хурса һэн тула юумэ оложо эдеэ юм гээб даа, юрэдөөл урагшаа ябахаяашье болёод, эдеэлшэбэ. Сэмжэдэй гэнтэ харан гэһээнь «Хүгшэн-Халзан» гүүлэдэг нэгэ хониниинь бэшэнээ дахуулаад, баруун хойшоо һалхи һүрии тэгүүлжэ ябаба.

— Хулай! Энэ иихэдээ хайшаа хадуурба гээшэб зүнтэгшни?—гээд хонишон мориёо нэшэн, хонидоо тогтоохоёо хатаргаба. «Ялгаа абазитай хонин агшаб даа? Нюурынь үһэ ноһондоо барюулжа, нюдэеэ хушажархинхай, юушье обёорхогүй гэч гэһээш, юумын саадахил»,—гэжэ эзэниинь һанаандаа гайхаха юм.

Хонидоо тогтоожорхёод, гэртээ ошожо унда ууха гэжэ, гэр тээшээ хатаргажа ябахадань, баруун урда зүгһөө бэрбагар хара үүлэнүүд бии боложо байба.

— Харалши, бүрхэхэ һанаатай ха. Одоол бороо орохонь бэшэ гү?—гэжэ Сэмжэд баһа гансаараа үгэлбэ. Эзэнэйнгээ дуугардаг занда дадашаһан мориниинь хэлэһэн үгыень ойлгоошьегүй һаа, зүбшөөһэн мэтэ, тархяа дохилзуулан, хазаар даран хатарна...

Тэрэ һүниндөө айхабтараар сахилгаалжа байгаад, одоол хүнэгоор аһхаһандал аадарлаа һэн. Үшөө хажуугаарнь шуурганха юм. Юрэдөө Эгэтэ нютагта тиимэ шуурган үсөөн үзэгдэдэг. Тиимэһээ Сэмжэд Ринчиндоржиева хонидни хорёогоо дэлбэлжэ, гүйлдэжэ үгы бологшоб гэжэ сэдьхэлээ зобоһондоо, унтангүй хоноо. Баганууд хурьгадаа тэһэ гэшхэнэ аа гү гэжэ забһартань һанаагаа зобохо юм. Нэгэ час тухай ниигэгаадал бороошье аалидаһаар зогсобо. Тэрэ аадарые нютагай зон «сухалтай бороо» гэжэ һүүлдэнь нэрлээ.

— Сухалтай бороомнай үрэжэлтэй байгаа алтай,—гэжэ Сэмжэд адуулганһаа нэгэтэ бусахадаа, нүхэртөө хэлэбэ.—Газарай нюруу гансата хүхэржэ, гоё үнгэтэй болошобол.

— Дээ, хүрьһэндэнь хүрөөшьегүй һаа, яһала ногоондо ами оруулаа гээшэ даа,—гэжэ Мархаадай үбгэжөөл тархяа эльбэн харюусаба.—Бугзуутайхан лэ бороо һэн даа. Халуун сай байна, уугыш. Би хонидоо тогтоожо байһуу,—гээд үбгэжөөл малгайгаа үмдэжэ, газаашаа гараба.

Жара гаратайшье һаа, Мархаадай үбгэжөөл яһала хүл жорхой зандаа. Пенсидэ гараа гээд өөдөө хаража хэбтэдэггүй, һамганайнгаа ажалда туһалалсажа байдаг зандаа. Үхибүүдыньшье хамһалсаа юм гааб даа.

Аяга сайгаа бараагүй һуутарнь, газаа нохой хусажа, машинын абяан дуулдаад, газаань зогсошобо хэбэртэй. Сэмжэд яаралтай газаашаа гүйжэ гараба. Нохойнь хусаха ёногүй байгаа хаб гэжэ ойлгоһондол, һүүлээ шарбагануулһаар, хажуу тээшээ ошобо.

— Сайн байна, Сэмжэд Цыбиковна!—гэжэ машинаһаа бууһан түрүүлэгшэ Дымбрылов хонишоной гарые шангаар адхаба.— Зай, иишээ һайнууд байнагта?

— Һайнууд лэ гээшэ хабди, Дамби-Нима Базарович. Хонидоо хайшалха, хурьгадаашье илгаха саг ойртобо гээшэ ааб даа.

— Хари, би тэрэ асуудалаар бригадиртайтнай хөөрэлдөө һэмби. Хонишодтой бултантайнь хэлсээд, график табихал даа. Хэн хэзээ хайшалуулхаар бэлэн байһанаа хэлэнэ аабзат даа.

— Манайхин хэзээшьегүй бэлэн гээшэбди. Хамаанда хүлеэжэ байнабди. Хонидоймнай ноһон яһала хөөрэнги. Бороогоо һүүлээр ногоон һайжаржа, хараа байсаа ондоо болоодхёо.

— Хари, тиигээл ... ряа талханшье һаян... байна,—гэжэ түрүү... дохибо.— Зай, һайн ... лоодэр бригадир энэ... ха. Хонидоо хайшал... сэрэйгты,—гээд Ды... надаа һуугаад гүйл... хойноһоонь харан зо... гоо юушьеб удаан ...

Зунай аалма халу... хайрагүйгөөр шаран... даг пунктын зүгһөө ... шаганаха абяан таһ... һүрэг хонин ноһоо ... нэхы дэрэлээ тайлаж... шоһоноо гайхаһаншу... дон, бэлшээридээ гара...

— Эдэмнай хэнэй ... жэ мүноо һая хони ... гаа тэниилгэжэ бай... эхэнэр асууба.

— Ринчиндоржиев... шэ ааб даа. Хэнэйшье... жа байһанаа мэдэнэгү... гэжэ пулаадаа заһаж... дэнь хэлэбэ.

— Ёо-е даа. Ехэл ... шаба гээшэ. Һайн ... һээр, тэдэнэй хажуу... ерэбэ. — Дээ, түсэб... шэ гү, яаха гээшэб?

— Хэды түсэбтэй ... залуу эхэнэр һонирх...

—Бухы дээрээ 18... ноһо хайшалха ... Үбэлнай ехэ шэрүүн ... даа. Хабарай хашан... дан алдаа. Хониднай ... рэхэгүй, туранхайшаг...

— Үшөөл бараг гэ... техник Данзан Гомбо... ев тэдэнэй хөөрэлдөө...

— Мэдэхэгүй дээ... лирагдаа юм аабза. ... юу харуулха юм даа... Сэмжэд Цыбиковна т...

Уданшьегүй хони... хурьгадые эхэһээнь т... ришье дүүрэжэ, колх... ри үнгэргэгдэдэг хон... носхогдоо. Тэрэ зан... һайнуудтэ (ондоогоор... гагүй. Юуб гэбэл, х... жэл соо хүдэлһэнэй... ха юм) түрүү хониш... да, баясхаланда хүр...

Магтаалда хүртэгш... шье талаараа һайн ... Сэмжэд Цыбиковна Р... гай нэрэ бии һэн.

Хонишодой ажала... лэһэн үгэ соогоо «П... түрүүлэгшэ нүхэр Д... жэ тэмдэглээ һэн...

— Зуун эхэ хони... бол зуу нэгэн хурь... хонидһоо 1845 кило... шалхын орондо 2204 ... жа, түсэбөө 110,9 пр... түрүү хонишон Ринчи... дэ магтаха ёһоороо ...

Долоон жэлэй ту... толгой бүхэнэйнь ... дэхэ болоһон хонидо... ноо хонишон Сэмжэд ... рэг тушаажа абаба. ... жэлэг Боршогор гэж... хай. Тэрэ нютагынь ... гил хадануудай хо... сабшалангай газар ...

Хонишодой бууса, ... гуур һүринүүд ебхы... садань Сэмжэд үбэ... талын хонишон баһ... гаранхай. Тэрэнэй ш... хин хоёрһоо хурил... Энеэхэдэнь, саб са... ялалзаха. Үшөө нэг... рүүнтэй тэмсэжэ га... шидэнги...

Ц. Д...
Яруунай ай...

ПОЛИТИЧЕСКЭ АГИТАЦИ

ШЭНЭ АРГА ХЭРЭГЛЭНЭ

Зэдын аймагай «Мир» колхозой партийна организаци (парткомой секретарь Ц. Ц. Субанов) хүн зоной дунда партийно-политическэ мэдээсэл зүбөөр эмхидхэхэ хэрэгтэ горитойхон анхаралаа хандуулна. Ниитын хүсөөр хүдэлдэг партийна кабинедтэ (багша Т. С. Менжиков тус кабинедые даадаг юм) политинформаторнуудай совет байгуулагданхай. Хөөрэлдөө, элидхэл хэхэдэ хэрэгтэй элдэб мэдээсэлнүүдые суглуулжа, политинформаторнуудые, агитаторнуудые хангана.

Колхоздо хамта 11 политинформатор ажаллана. Тэдэнэй туһалагшадаар эдэбхитэй агитаторнууд томилогдонхой. Парткомдо һара бүри тематическа түсэб табигдажа, энээнэй ёһоор политинформатор бүхэндэ тусхай даабари үгтэдэг заншалтай. Тиигэжэ 10 хоногто нэгэ дахин тэдэнэр заагдаһан участогта ошожо, һонирхолтой мэдээсэл, хөөрэлдөө үнгэргэдэг байна. Август һарада политинформаторнууд тус тустаа 2—3 хөөрэлдөө үнгэргөө юм.

Мүнөө политинформаторнууд ургаса хуряалгада ябажа байһан механизаторнуудтай, холо ойрын малшадтай уулзажа, тэдэнэртэ элдэб һонинуудые дуулгана. Эдэбхитэйгээр хүдэлдэг политинформаторнууд гэбэл, нүхэд Б. М. Забанов, Д. Д. Цоктоев, Н. Д. Цыбиков, Б. Б. Лабаров, Ц. Д. Чердонов, Д. Ю. Цыбикжапов, Ц. Ц. Субанов гэгшэд болоно. Тэдэнэр хөөрэлдөө, элидхэл хэхэһээ гадна, колхозникуудай дунда социалис мүрысөө эмхидхэжэ, ажалайнь дүн соргоолжо, хэлэжэ үгэдэг.

Тэрэшэлэн политическэ мэдээсэл эмхидхэлгэдэ отделениинүүдэй эхин партийна организацинууд, тэндэхи агитаторнууд үргэнөөр хабаадуулагдана. Агитаторнуудаар гол түлэб фермэ, бригадануудай хүтэлбэрилэгшэд, нютагай багшанар, медицинын, соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд хүдэлнэ. Тэдэнэр элдэб асуудалнуудаар, ехэнхидээ ажахыда хамаатай асуудалнуудаар хөөрэлдөө хэхэһээ гадна, газетын һонинуудые уншажа үгэдэг дайшалхы хуудаһа гаргадаг юм.

Гадна энэ шухала хүдэлмэридэ комсомолой комитет, сомоной Совет оролсодог болонхой. Комсомолшууд хүдөөгэй клубуудай соведүүдтэй хамта залуушуулай үдэшэ, һонирхолтой уулзалганууды үе-үе болоод лэ үнгэргэнэ. Тиихэдэ сомоной Совет өөһэдынгөө депутадуудта һунгагшадтайгаа уулзажа, элдэб асуудалнуудаар хөөрэлдэхэ даабари үгэжэ, дүүргэлтыень шалгана.

З. КЛОЧИХИН.

ШЭНЭ ТҮХЕЭРЭЛГЭ

Тимлюйн шиферэй завод республикымнай промышленностиин томо предприятинүүдай нэгэниинь юм. Энэ заводой коллектив жэлһээ жэл бүри ехэ продукци гаргажа, оронойнгоо шэнэ барилганuудта эльгээдэг байна.

Үргэн хэмжүүртэй шифер бүтээн гаргаха шэнэ оньһон түхеэрэлгэ байгша оной эхиндэ энэ заводто тодхожо эхилһэн юм. Энэ хүдэлмэреэ жэлэй дүрбэдэхи квартал соо дүүргэхээр харааланхай. Мүнөө дээрээ бүхы хүдэлмэриин 50 процентнь хэгдээд байна. Шэнэ оньһон түхеэрэлгын ашаглалгада тушаагдахада, тус заводой коллектив урданайхиһаа 15 процентээр ехэ продукци гаргадаг болохо юм.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Барилгашад шэнэ станок тодхожо байна. 2. Эрхим гагнууршан Борис Шулаев ажалдаа.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

СОВЕТ ОРОН ДОТОРНАЙ

ТҮРЭЛ ХОТОЁО ГОЁОНО

Волгоградай горсоведэй сесси хотоёо болбосон түхэлтэй болгохо асуудалда зорюулагдаа. Горисполкомой түрүүлэгшэ И. Королёв элидхэл хэбэ. Волгоград хото ородой суута мүрэнэй эрьеэр 80 тухай километр зайе эзэлдэг юм. Хүдэлмэришэдэй ба мэргэжэлтэдэй 100000 бүлэ һүүлэй арбаад жэлэй турша соо шэнэ байрануудта ороо. Баатар хотын сэсэрлигүүдтэ, үргэн үйлсэнүүдтэ, гэрнүүдэй газаагуур 200000 модон ба бургааһан, арба нэгэ миллион сэсэг һуулгагдаа. Шэнэ магазинууд, кафе, һургуулинууд, хүүгэдэй комбинадууд, поликлиникэнүүд нээгдээ.

Россин Федерациин хотонуудые болбосон түхэлтэй болгохо мүрысөөндэ энэ жэлэй хоёрдохи кварталай дүнгөөр Волгоград РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг абаба.

Тамаралгын бассейнүүдэй, стадионуудай, һургуулинуудай ба гэр байрануудай барилгые бүри түргэдхэхэ гэжэ городой Соведэй сесси тогтоогоо. Жэл соо 12—13 мянган байра барихаар хараалагдана. Соёлой ба ажаһуудалай байшангуудые үшөө түргөөр бариха гэжэ тогтообо.

Волгоград.

(ТАСС-ай корр.).

ХҮСЭТЭ УРАСХАЛ ХАЗААРЛАГДАБА

АЛМА-АТА. (ТАСС-ай корр.). Балхашай урдуурхи элһэн добонуудтай зэргэлһэн хабсагайта хүнды жалгануud соо үүр сайхын урдахануур дорюун шангаар «Ура» хашхаралдахань дуулдаба. Тиихэдээ Алма-Атын оршондохи Капчагайн ГЭС-эй барилгашад Казахстандахи долоон мүрэнэй эгээл ехыень хаажа дүүргээ. Тэрэнэй урасхалынь гидроузелай гол барилгануудай районииие тойруулан залагдаа. Эндэхи барилгашад В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе угтуулан абаһан социалис мүрысөөнэйнгөө шухала пунктые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэбэ.

Энэ барилгань элһэтэ губида ехэ далай тогтоохо, хахад миллион гектар шэнэ газарта уһалха, дүрбэ мянга гаран киловатт хүсэтэй ГЭС-эй турбинануудые уһаар хангаха юм.

Капчагайн ГЭС 1970 ондо промышленна ток үгэхэ ёһотой. ГЭС-эй элшэ хүсэн городууд, тосхонууд аулнуудта ошохоһоо гадна, хүршэ Киргизэй районуудта хүрэхэ юм.

МЯХАНАЙ ФАБРИКАНУУД

Жэл соогоо 100000 гахай шахаха хүсэтэй байрануудай проект «Омскгипросельхозстрой» институт зохёожо захалба. Жэлдээ 10—12 мянган тонно гахайн мяха үгэхөөр хараалагдаһан мяханай фабрика Омскын оршондохи «Лузинска» гэжэ совхоздо эмхидхэгдэхэ. Жэлдээ 3 мянган тонно шахамал, гахайн мяха үгэдэг комплекс эндэнь бии. Бүтээсэ ехэтэй, оньһон аргаар, автомадуудай туһаламжаар гахайнуудые шахаха проект табигданхай. Хожомоо эндэ 45 мянган гахай гансата шахагдадаг болохо юм.

(ТАСС).

ПЕРМИИН ГЕРБ

Городской Соведэй сесси дээрэ Пермиин герб баталан абтаа. Тэрэнь дээрэһээ доошоо гурбан үнгөөр шэрдэһэн хүхэ, улаан ба ногоон полинуудтай халха хуягай түхэлтэй. Совет засагай түлөө тэмсэгшэдтэ зорюулжа, 1920 ондо Пермь хотодо бүтээгдэһэн памятнигай зураг хуягай тэг дунда мүнгэтэн ялабхина. Памятнигай дээдэ хажууда колосууд, серп зураатай. Энэнь мүнөө Ураалай пролетариадай революционно ба ажалай ёһо заншалай һүлдэ тэмдэг болонхой.

Шэнэ герб зохёоходоо, Пермиин хуушан гербын зарим зураг—нюргаи дээрээ ном үргэлөөд ябаһан баабгайн дүрэ абтаа. Энэнь хотын түүхые хүндэлһэнэй, олон үетэнэй уг залгамжалһанай гэршэ тэмдэг болоно. (ТАСС-ай корр.).

Казахстанай Кзыл-Ординска областиин барайгар ургуулагшад гектарһаа зуу үлүүтэй центнер ургаса хуряажа абаһан байна. Газарынь үрэжэлтэй, наратай дулаан байдаг дээрэһээ энэ райондо барайгар ургуулхада угаа таарамжатай юм. Зүгөөр эндэхи газар элдүүрилгэдэ ямар бэрхэшээл тохёолдодог бэ гэхэдэ, уһан дуталдадаг. Эндэ 14 шэнэ совхоз байгуулагдаха юм. Хамта дээрээ хэдэн мянгаад километр утатай уһалуурнин каналнууд малтагдаха байна. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Кзылордаводстрой» трестын механизаторнууд энэ үлэн губи талада үргэн фронтоор добтолго хэжэ байнхай.

АПН-эй фото.

…ЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ НИИТЫН …ЗӨӨРИИЕ НАРИНААР ХАМГААЛХА

…ые хүгжөөхэ, колхоз, …экономикые бэхижүүл…лтай болгохо хэрэгтэ …ельствымнай угаа ехэ …уулдагынь мэдээжэ. …гоншэнь гэбэл, хүдөө …шэнэ Жэшээтэ Ус… колхознигуудай дунда …агдэжэ байна. Тус … колхозно демократи …тжөөхэ, бэхижүүлхэ… …та социалис хуули …сахиха талаар ехэ …аалагдаа. Шэнэ Ус…соо колхозой ниитын … хамгаалха, хамтын …нигуудай эдэбхи хэ…үүлхэ, тэдэниие ма…арнь һайнаар урма…хэлэгдэнэ.

…озуудай ниитын со… сахин хамгаалха, …дхаха тухай партиин …мүн КПСС-эй ЦК-гай …ын Пленумэй тогтоол…заагдаһан. Илангаяа … зэмсэгүүдые бүтээсэ …тайгаар ашаглаха, …-гаргашые алмаха, …зүбөөр хэрэглэхэ, ху…родуктнуудые урилтэ …алха хэрэгтэ социа…наар сахиха тушаа …уна.

…ительствынгаа таби…ые бэелүүлхын тула…най хүдөө ажахын, … партиина органууд … хараалжа, колхоз, …ономикые хүгжөөн бэ…йна. Колхознигууд, …дэлмэришэд бүгэдөө…өөри хамгаалха ябада…э һангин уялга дээрэ …нгээ баянигые арь…адаг болонхой.

…нта, партиина, совет…ын болон захиргаа… социалис зөөрие хам…ын түрүүн арад зо…элдэ түшэглэн, хүдөө …өөрие улам саашаа… Түрэнэй, мүн ниитын …ада олон янзын арга…на. Тэдэнэй зарим та… колхоз, совхозуудта …йжаруулга, эд зөөри …лга, ниитын малые …алга, ургаса хамгаал… һүүлэй жэлнүүдтэ … совхозуудай хүтэлбэ…ина организацинуу… зөөрие хамгаалхын …унда эмхидхэлэй, хү… хүдэлмэри үргэнөөр ….

… Мухар-Шэбэрэй …» колхозой правлени. …заци колхознигуудай …ын хүдэлмэри һай…. Артелиин ажалые …аха, баян дүршэлтэй. …ритай хүнүүд үйлэд…нуудта хүдэлнэ. Кол…нгээ зөөридэ яма…отойб гэжэ тэдэнэр …уулжа байдаг. Иимэ …гүй олоншье һаа. …та ниитын зөөрие …э элдэб ушар гара…алис зөөрие муугаар …ар Кабанскын, Мухар…ынгын, Захааминай … бусад аймагуудай … илангаяа дайралдана. …эһээ үзэглэнэб гэхэ… … хүтэлбэрилэгшэд, партиина организацинууд арадай зөөрие урихэ, хулгайлха ябадалтай шангаар тэмсэнэгүй бшуу.

Сентябриин 23-най һүни Кабанскын аймагай «Шергинский» совхозой шофер Вторушин, тоогой харуулшан Татарниковта архи уулгажа һогтоогоод, 2180 килограмм шэниисэ хулгайлаа. Тус аймагай Оймороой совхозой комбайнернууд Зацепин, Темников гэгшэд нэгэ тонно шахуу ороoһо хулгайлаа. Эдэнэр хуулиин хэрэгтэ хабаадуулагдахаяа байна. Прибайкалиин аймагай «Путь коммунизма» колхозой малшан Желудько колхозойнгоо гүүртын нэгэ хашараг хулгайлаад, мяхан болгожо эдеэ. Хэжэнгын совхозой хонишод А. Ефремов, А. Маслакова гэгшэд нэгэтэ бэшэ сүүдэй урда зогсоһоноо мэдэрэнгүй, совхозой хони алажа эдеэ, хонидто эдюулхэ таряа талхые архи болгожо уудаг байба. Тэдэнэр хуулиин харюусалгада хабаадуулагдажа, нүхэр Ефремовынь 4 жэлээр, Маслаковань хоёр жэлээр эрхээ хаһагдаһан байна. Октябрь һарада Хяагтын совхозой мал адуулагша А. Сахаров полидо ургажа байһан зелёнкодо үнеэдые оруулаад, харууһагүй орхижо түүдэгтүүлһэн, заримынь үгы болгоһон. Тэрэнэй гэмээр совхозой тугаллаха 27 үнеэд түүдэгтэжэ, мяхан болгон үүсэлэгдээ. Иимэ харюусалгагүй, залхуу хүнүүд совхоздо ехэхэн хохидол ушаруулна.

Эдэ баримтануудые мүрдэжэ үзэхэдэ, дурсагдаһан ажахынуудта тоо бүридхэл муугаар хэгдэдэг, хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө ямаршье хиналта, шалгалта хэгдэдэггүй байһаниинь элирээ. Һэшхэлгүй зарим хүнүүдтэ харюусалгатай хүдэлмэри даалгагдана. Гэхэтэй хамта, бусад колхоз, совхозуудта мал олоороо гарзална, таряалангай ургаса гээлтэ хоролтотойгоор хуряагдана, малда гэшхэгдэнэ. Юун дээрэһээ иимэ байдал ушарнаб гэхэдэ, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд уялгадаа харюусалгагүйгөөр хандана бшуу. Ажахынуудай зарим мэргэжэлтэдшье ниитын зөөридэ гар хүрэжэ байдаг. Жэшээлхэдэ, Захааминай аймагай Харацаагай совхозой ахалагша зоотехник нүхэр Н. Цыбиков автомашинын жолоошон Ладинтай эблэржэ, малай холимол тэжээл хулгайлаад, архи болгожо ууһан байна. Энэнь ямар ябадал гээшэб?!

Сэлэнгын аймагай «Эрдэм» колхоздо жэл бүри ниитын мал олоор гарзална. Энэ артелиин ахалагша хонишон П. Ванчиков 86 эрье хони үхүүлһэн байна. Шалгалта хэхэдэ, Ванчиков гэгшэ малаа харууһагүйгөөр орхидог, ходоодоо архи ууҗа ябадаг, хонидто үгтэһэн тэжээлые өөрынгөө дураар уридаг байһан. Тэрэ 25 центнер үбһэ, арбан мэшээг ороoһо таряанай зүйл худалдаһан байха юм. Колхозой правлени энэ хонишоной ажалые шалгажа үзэдэггүй байхаһаа гадна, ямаршье хэмжээ абаагүй бшуу. Харин һүүлэй үедэ хэрэгынь мүрдэлтэ хэгдэжэ, Ванчиков хууляар хэһээгдэхэнь. Үшөө иимэ жэшээ харалбди. Мүн тус артелиин ахалагша хонишон Б. Цыбиковэй отарада үнгэрһэн август һара соо 187 хонин гарзалаа. Юун болооб? Хонишоной үбшэлжэ, больницада ороод, отарынь эзэгүй болоод байхада, отделениие эрхилэгшэ нүхэр Аюров, колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Шагдыров гэгшэд хэмжээ абаагүй бшуу. Мухар-Шэбэрэй аймагай «Путь Ленина» колхоздо юһэн һара соо 849 хонин, 184 гахай, 48 эбэртэ бодо мал гарзалаа. Ороoһо таряа, хартаабха, зелёнко гээлтэ хоролто ехэтэйгээр хуряагдаа. Ажалай журамые бэхижүүлхэ талаар тус колхоздо хүдэлмэри ябуулагданагүй. Колхозуудта иимэ ушар баримтануудай тохёолдожо байхада, Сэлэнгын, Мухар-Шэбэрэй партиина болон хүдөө ажахын органууд шухала хэмжээнүүдые абанагүй гэжэ хэлэхээр.

СССР-эй Верховно Советэй 1955 оной январиин 11-дэ абтаһан Указ хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ. Хэрбээ колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд, алба хаагшадай малаа оруулжа таряалангай ургасые муудуулһан байбал, гэмтэд яла түлэжэ, ажахыда ушаруулагдаһан гарза харюулха ёһотой юм. Хэрбээ зарим улад ниитын зөөридэ хоро хүргэхэ һэдэлгэтэйгээр ургаса гэмтээгээ һаа, тэдэнэр хуулиин хэрэгтэ хабаадуулагдаха зэргэтэй. Хэжэнгын, Анаагай, Үдын, «Эрдэм» совхозууд ба бусад ажахынуудта ургаса хамгаалхын түлөө шанга тэмсэл хэгдэнэгүй. Жэшээлхэдэ, Хориин аймагай Үдын совхозой хонишод Цырендоржиев, Балданов гэгшэд ехэхэн таряалангые малда гэшхүүлжэ муудуулаа. Гэбэшье совхозой дирекци гэмтээгдэһэн газарынь хэмжэжэ тодоруулаагүй, миил орхижорхиһон байна. Хэжэнгын совхоздо үмсын мал зелёнкын ургасые ехээр муудуулһан байха юм.

Тиихэдэ һүүлэй үедэ колхоз, совхозуудай мүнгэ зөөри хуули бусаар гаргашалха ушар дайралдана. Боотой совхозой мүнгэ зөөреэр Зэдын аймагай түб тосхондо—хүдөө ажахын управлениидэ 42 мянган түхэригэй хоёр квартиратай гэр баригдажа байдаг. Нёдондо Яруунын «Победа» колхоз Эгэтын-Адагта ниитын зөөреэр 16 мянган түхэригэй магазин баряад, райпотребсоюзай мэдэлдэ түлбэригүйгөөр үгэһэн. Мүн тус аймагай «Дружба», «Коммунизм» колхозуудай ниитын жасаһаа магазинуудые барилгада мүнгэн һомологдоо. Гэхэ зуура, бусад ажахынууд гаднаһаа ажаллажа байдаг бригадануудай ажалай түлөөһэндэ хэмһээ үлүү ехэ мүнгэ гаргашална. Зэдын Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз нүхэр Григорянай хүтэлдэг барилгын бригадада гэр байра бариһанайнь түлөө салин болгон, 22.937 түхэриг түлэһэн. Үнеэдэй байра барилгада 50 мянган түхэриг гаргашалһан байна. Эдэ барилгануудта өөрынь сангһаа үлүү мүнгэн ниитын зөөриһөө ехээр гаргашалагдаа бшуу.

Олохон нютагуудта, жэшээлхэдэ, Зэдын, Бэшүүрэй, Түнхэнэй, Хяагтын, Мухар-Шэбэрэй, Яруунын аймагуудай колхоз, совхозууд үри-шэри ехээр гаргана. Яруунын «Коммунизм» колхоздо ниитын жасаһаа 60 мянга үлүүтэй түхэриг мүнгэн үри болгогдожо үгтэһэн. Тэрэ тоодо сомоной Советэй түрүүлэгшэ нүхэр Галсанов 273 түхэриг, колхозой главна инженер нүхэр Жалсанов 448 түхэриг, сельпогой наймаалагша нүхэр Филиппов 213 түхэриг колхоздо уритэй байна. Бэшүүрэй «Рассвет» колхозой үри болгожо тарааһан мүнгэниинь 92 мянган түхэригтэ хүрөө. Энэ артелиин хэрэг дансые бүридхэжэ байдаг хүнүүд тус тустаа 400—1500 түхэриг хүрэтэр колхоздоо үри-шэри гарганхай. Главна бухгалтер нүхэр Наумов 694 түхэриг колхозой кассаһаа абанхай. Бухгалтер нүхэр Резванов 1546 түхэриг, экономист нүхэр Васильева 211 түхэриг уритэй. Колхозой шалгалтын комисси правлениингээ хүдэлмэри хинанагүй, илангаяа контородо ажалладаг хүнүүдэй ниитын зөөриһөө дурандаа хүртэжэ байхадань, хэмжээ абадаггүйнь гайхалтай. Тиихэдэ артелиин мүнгэн жаса бариха гуримай эбдэгдэжэ байхада, аймагай хүдөө ажахын управлени, финансова болон гүрэнэй банкын эмхинүүд саг соонь шалгажа үзэнэгүй. Хүдөө ажахын артелиин Уставай ёһо гуримые эбдэжэ байдаг ябадалтай шангаар тэмсэхэ, ниитын зөөрие үриһэн, гаргашалха гуримые эбдэһэн хүнүүдые харюусалгада хабаадуулха тухай гүрэнэй хуули гаргагдаһан байгаа. Тиимэһээ партиина, советскэ болон хүдөө ажахын органууд ниитын жасада байдаг мүнгэ зөөрие үридэг гэмтэ нюурнуудые харюусалгада хабаадуулха, саашадаа иимэ ябадал гаргахагүйнь тулада шухала хэмжээнүүдые хараалха уялгатай.

Колхоз, совхозуудай ниитын зөөри хамгаалха талаар хуули сахилгые хүдөө ажахын министерство, тэрэнэй органууд мууса хинан шалгана. Ажахынуудта тоо бүридхэлые нарин нягтаар хэхэ хүдэлмэриие, материальна болон мүнгэн зөөри зүбөөр хэрэглэхэ гуримые хангалтагүйгөөр эрхилнэ. Шалгалтын комиссинууд колхоз, совхозуудай ажал ябуулгые саг соонь шалганагүй, шалгалта хэгдэхэдээшье, ёһын тэдысэ үнгэргэгдэдэг. Зорилто юуб гэхэдэ, финансова болон гүрэнэй банкын органууд колхоз, совхозуудай финансова хэрэгые гуримшуулхын тулада бодото туһа хүргэхэ ёһотой.

Парти, правительствымнай абаһан хэмжээнэй ашаар мүнөө үедэ сельскэ болон сомоной Советүүдэй үүргэнь лээшэлжэ, тэдэнэй олонхинь колхозуудай хуули заршам наринаар сахиха хэрэгтэнь туһалдаг болонхой. Гэбэшье зарим сельскэ болон сомоной Советүүд үргэн эрхээ үшөөл һайнаар хэрэглэнэгүй.

Дээрэ дурсагдаһан баримтанууд социалис зөөрие хамгаалха хэрэгэй саашадаа угаа ехээр анхарагдаха байһаниие гэршэлэн харуулна. Гүрэнэй болон ниитын организацинууд, хүдөөгэй эдэбхитэд арадай бухы зөөрие һаргэгээр хамгаалжа, тэрээндэ зоргоороо орохо, урилтэ хоролто хэхые һэдэгшэдэй харгыень хааха, зоной зөөрие хулгайлжа, үбэршэлжэ байгшадтай тэмсэхэ, хуулиин харюусалгада хабаадуулха уялгатай.

Гэхэтэй хамта, республикымнай милициин органууд, сүүд болон прокуратура колхозууд, совхозуудай ниитын зөөрие урихэ, хулгайлха ябадалтай шангаар тэмсэхэ, энэ ушарта үргэн ниитэтэй холбоо барисаагаа бэхижүүлхэ уялгатай. Юуб гэхэдэ, социалис зөөри хулгайлһан гэмтэ хэрэгүүдэй нэгэниинышье хэмжээ абтангүйгөөр үнгэрхэ ёһогүй. Ниитэ зоной хэрэгтэ харша ябадал гаргадаг хүнүүд социалис хуули ёһые эбдэнэ, обществодоо харша ябадал гаргана гээшэ. Тиимэһээ арадай баялигые наринаар хамгаалха гээшэ гүрэн түрымнай угаа ехэ удха шанартай хэрэг болоно.

Б. ЦЫДЕНЖАПОВ,
Республикын прокурор, гүрэнэй юстицын III классай советник.

Октябриин 13-да замбуулинай «Союз-8» гэжэ онгосо СССР-һээ табигдаа. Тэрэнэй командир СССР-эй лётчик-космонавт, Советскэ Союзай Герой полковник Владимир Александрович Шаталов, борт-инженер, СССР-эй лётчик-космонавт, Советскэ Союзай Герой, техникын эрдэмэй кандидат Алексей Станиславович Елисеев. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: космонавт В. А. Шаталов өөрынгөө эхэ Зоя Владимировна, аба Александр Борисович хоёртой.

ТАСС-ай фотохронико.

Баатаршалгын зам

Замбуулинда дүүлихэ замай эхин Байконурта бэшэ юм. Тэрэнь лётчик боложо мүндэлхэ ниидэлгын харгы дээрэһээ эхилдэг.

— Өөрөө жолоодожо эхилэ!—Инструкторһаа үнинэйл хүлеэдэг захиралта энэл даа.

Иимэ зүбшөөл хүлеэжэ байһан гарнууд штурвал тээшэ зүндөө татуурдаг. Ингэжэ пилот холын холо огторгой хоёрой нүхэсэл эхилдэг. Алас дээдын замтай ханилуулһан хүн, түрүүшын багша шэнгеэр, хэзээшье мартагдахагүй.

Инструктор Сергей Петрович Абалдуев училищи дүүргэһэнэй баяр ёһололдо байлсаагүй, мүн һурагшадайнгаа офицернүүд болоод байхадань хараагүй. Училищи дүүргэгшэд огторгой өөдэ тэгүүлээл лааб даа. Анатолий Филипченко инструкторай ойндо курсант зандаа үлөө. Замбуулинай шэнэ баатарай — подполковник Анатолий Васильевич Филипченкын портредые телевизорэй экран дээрэ харуулжа байхадань, тэдэнэр хорин жэл шахуу болоод харалсаа. Самолёдой штурвалые дан гомдохоор эртэ орхиһон запасай лётчик Сергей Петрович энээхэн үедэ юун тухай бодожо һуугааб? Магад, эдир курсантын удаа дараалан хүдэржэһые мэдэхэдээ, эгээл түрүүшынь ниидэлгые, «яагаашье һаа, миниил һурагша ха юм!» гэжэ бодоһоноо һанаа аалам. Замбуулинда ниидэхэ даабариин орёо, ехэ харюусалгатайе ойлгоходоо, инструктор ёһоор һанаата боложо магад. Энэнь Филипченкэдэ эгээл түрүүшын, ехэ харюусалгатай ниидэлгэ байгаа ха юм.

Зүгөөр эгээл гайхалтай юумэнь юуб гэхэдэ, (Сергей Петрович энэл үедэ тиимэ бодолдо эзэлэгдэһэнээ мэдээдхёо), һурагшынгаа космонавтын хубсаһа үмдөөд байхыень харахадаа, оройдоо гайхаагүй.

Хамаг юумэн хэм соогоо...

Сергей Петрович бидэнтэй хөөрэлдэхэдөө, һанаандаа ороһон лэ юумэ онсолон илгаруулжа байһандал, эдэ үгэнүүдые хэдэ дахин дурдаа һэн.

— Филипченкые һанангүй яаха гээшэб? Үсэгэлдэр болоһон шэнгеэр һанатдана,—гэбэ. Сергей Петрович эхинэй гурбан шатаар дамжуулан, ниидэлгын мэргэжэл шадабарида тэрэниие һургаа бшуу. Инструкторынь өөрынгөө һурагшые «УТ-2», «ЯК-18», «ЛА-9» гэжэ гурбан ондоо самолёдуудта һуулгажа, огторгой өөдэ гаргаһан юм. Эдэ гурбан шатань ракетэнүүдэйхи шэнги: нэгэнэйнь һалахада, нүгөөдэнь хүдэлжэ эхилдэг байгаа. Филипченко бүлэг лётчигуудай ахалагшань болоо. Энэ ушар олон юумэн тухай хэлэнэ. Эрхимүүдэй эрхимые ахалагша болгодог шуу. Гансааран ниидэхэдээ, эгээл түрүүлжэ агаарта дэгдэн гарагша бэлэй. Энэнь баһа ехэ удха шанартай ха юм.

Филипченко—инструкторай бэлээр һургадаг, тэрэниие баясуулдаг хүбүүдэй нэгэн байһан,—гэжэ Сергей Петрович тэмдэглэбэ. Шадамар бэрхэ гү? Тиимэ... Хурдан бодолтой гү? Зүб даа...—Бэеэ барижа шададаг, журамтай хүн. Шухала хэрэг гэжэ ойлгоһон юумээ—сэрэгэй лётчигой мэргэжэлые дары шармайн шудалаа. Ниидэгшэдэй ажабайдалда дадаха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Ямар нэгэ гайхалтай юумэ хүлеэһэндэл, ингэн-тиигэн алба хэдэг хүнүүд бии ха юм. Мүнөөдэр юрын лэ үдэр шэнги байха, харин нөөжэ ябаһан хүсэеэ үглөөдэрынь гаргаха ушар тохёолдохо байха гээд һанадаг. Харин Филипченко үдэрэй ерэхэ бүхэндэ баясадаг, дуратайгаар эхилдэг, ямаршье «хара» хүдэлмэри абьяастайгаар хэжэ ородог һэн.

Үльгэр домогто ороһон Икарһаа эрэлхэг зоригтойгоор Алексей Леоновой замби түби дээгүүр ниидэжэ ябахада, Филипченко шэнэ туршалгадаа бэлдэжэ байгаа. Эдэ бүгэдэнь «хожом» бүтээ һааб даа. Харин туд тудтаа дали жэгүүрээ заһан хүсэлдүүлжэ байгаа... Училищида хүмүүжэгшэдэй дунда Советскэ Союзай 182 Герой, тэдэнэй 8-ниинь 2 дахин, нэгэниинь гурба дахин Герой болоһон намтартай. Дайшалхы габьягай таһалга соо Испаниин һүртэ огторгой, Хасан нуурай, Халхын голой халуун агаар, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай агаартахи тулалдаануудые обёоржо болохот. Тус училищида хүмүүжэгшэдэй 18-ниинь Ленинград, Москва, Сталинград, Одессэ, Харьков шадар дайлалдаха үедөө дайсанай самолёдуудые бута нюдараа һэн. Кожедубай дайшалхы зам бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ: 120 дахин агаарай байлдаанда орожо, дайсанай 62 самолёт унагааһан юм.

Леонов, Филипченко гэгшэд энэ училищи дүүргэһэн Советскэ Союзай хоёр дахин Герой А. В. Ворожейкинэй агаарта тулалдалгын онол арга шудалһан байха. 35 самолёдтой тулалдахаяа 8 самолёт гараад, дайсанай 14 самолёт унагааһан, харин өөһэдөө гээлтэдэ оройдоо ороогүй. 110 самолёдой урдаһаа 6 самолёт гараа. Дайсанай 12 самолёт унагаагдаа, өөһэдөө гээлтэ хоролтодо ороогүй бусаа. Тэдэмнай — «ЯК-ууд» байгаа.

Суута лётчигууд-туршалгашад В. А. Нефедов, Г. К. Мосолов энэ уг залшал үргэлжэлүүлээ. Тэдэнэй эстафетые Леонов Филипченко хоёр халан абанхай. Удаадахинь хэн бэ?

Баатаршалгын зам иимэл юм. Словариин тайлбарилһанай ёһоор, «уг удам гээшэ хэдэн үеын хүнүүдэй түрэлэй һэлбеэ барисаае, уг гарбалые тодорхойлдог гурим юм».

В. ТЕЛЕГИН,
ТАСС-ай тусхай корр.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

…ДЭНИИТЫН ҺОНИРХОЛ

…(ТАСС). Металлнуудые …замбуулинай «Союз-6» …цын хэһэн туршал… ТАСС-ай мэдээсэлэй … сасуу, совет эрдэм … туйлалта тухай … агентство яаралтай… Элдэб металлнууд тус…нуудээр орбитальна …гдаа гээд мэдээсэл ….

…(ТАСС). Замбуулинай …оз-7», «Союз-8» он…оон космонавтын бү… байһан тухай аме…гэнөөр бэшэнэ. Онгосонуудай экипажнуудай хэдэг туршалганууд болон шэнжэлгэнүүд тухай мэдээсэлнүүдые толилно.

Совет наука ба техникын шэнэ амжалта «Замбуулин соо туйлагдаһан гайхамшаг амжалта болоно. Энэ хадаа техническэ угаа ехэ удха шанартай, саашанхи ниидэлгэнүүдтэ туһатай» гээд «Крисчен Сайенс монитор» бэшэнэ.

ВЕНЭ. (ТАСС). Замбуулин соогуур бүлэгөөрөө ниидэлгэ Австриин хэблэлэй гол темэнүүдэй нэгэн байһан зангаараа. Замбуулинай хоёр совет онгосын ниидэлгые Венэһээ октябриин 15-най үдэшэ нюдөөрөө дурамбайгүйгөөр хаража болохоор байгаа гээд «Фольксштимме» газетэ бэшэнэ.

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Замбуулинай совет онгосонуудай бүлэгөөрөө ниидэлгые Монголой газетэнүүд үндэрөөр сэгнэнэ. МНР-эй Обороны министерствын орган болохо «Улаан од» газетэ замбуулинай дайдада Совет ороной хэһэн туршалгада хоёр хуудаһаа зорюулһан байна. Ханинарайнгаа туйлалтануудаар Монголой Арадай армиин сэрэгшэд ехээр һонирхоно гээд газетэ бэшэнэ. Совет наука ба техникын толотомо амжалтанууд замбуулинай дайдые саашадань шэнжэлэн мэдэхэ шэнэ арга боломжонуудые бии болгоно.

…ОЛОН МИЛЛИОН ЗОНОЙ БУРУУШААЛГАНУУД

…(ТАСС). Бүхы Амери…оон далайн эрьеһээ …лайн эрье хүрэтэр …хэдэ үзэгдөөгүй ехэ … октябриин 15-да …дахи дайн байлдаан…руушаалга мэдүүлээ. … олон миллион амери…һан байна. Вьетнам…н авантюрис ябуул…а эрид шанга эрил…эг түримхэй дайн …лүүлжэ байһан рес…равительствын хараа …үйлхэжэ байһанаа …үүлхын тулада ондо …, ондо ондоо шажан … ондоо политическэ … хүнүүд хүгшэн за… США-гай городуу… гараа. Вьетнамай …дтэ хамааралсалгые … США-дахи социальна шанга асуудал шиидхэхэдэ шухала хэрэгтэй болохо хэдэн олон миллиард доллар «уршагта дайнда» гаргашалгые болюулха тухай асуудалые дайн байлдаанда эсэргүүсэдэг американецууд Сагаан байшангай үмэнэ хэзээ хэзээнэйхиһээ шангаар табиһан байна. Урда Вьетнамһаа бүхы американ сэрэгүүдые түргөөр гаргахын түлөө буруушаалгын ниитэ национальна үдэр үнгэргэхэ үүсхэл гаргагшадай уряае тэдэнэр ехээр һайшаан дэмжээ.

1969 оной октябриин 15 хадаа вьетнам газар дээрэ шуһа адхаралгые буруушааһан американецуудай ниитэ национальна манифестациие хэһэн үдэр США-да боложо шадаа. Энэ хадаа «Вьетнамдахи дайн байлдаанда эсэргүү угаа ехэ буруушаалга байһан дээрэһээ ороной хоёр можо болоһые харуулна» гээд АН гэжэ информационно агентство тэмдэглэнэ.

Вьетнамда амгалан байдал түргөөр тогтоохые, тэндэ хэгдэдэг һандарал ба алалга хюдалга болюулхые хэдэн олон миллион американецууд уряалаа гээд «Нью-Йорк тайм» газетэ бэшэнэ. Мүнөө эб найрамдал тогтоохо үүсхэл Сагаан байшан гаргаха ёһотой гээд газетэ онсолон тэмдэглэһэн байна.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэдэг американецууд хадаа октябриин 15-да болоһон олонниитын ябуулгые буруушаалгын хүдэлөөнэй имагтал эхиниинь гэжэ тоолоно. Зүүн-Урда Азида Холбоото Штадуудай һүжэрөөһэн эзэрхэг түримхэй ябуулгын болюулагдатар энэ хүдэлөөн үргэлжэлүүлэгдэхэ ба шангадхагдаха гээд буруушаалгын үдэр эмхидхэгшэдэй нэгэн Сэм Браун мэдүүлээ. Вьетнамда бэелүүлэгдэдэг политикада хубилалтын болоогүй һаань, буруушаалгын хоёрдохи үдэрые бидэнэр үнгэргэхэбди гээд Браун онсолон тэмдэглээ.

ЧССР-эй Федеральна суглаанай мэдүүлгэ

ПРАГА. (ТАСС). Урдын национальна суглаанай ба тэрэнэй президиумэй 1968 оной августын 21-һээ 28 хүрэтэр баталан абаһан тогтоолнууд болон документнүүд тушаа Федеральна суглаанай мэдүүлгые ЧССР-эй Федеральна суглаанай Арадай палата ба Национальностьнуудай палата октябриин 15-да болоһон хамтынгаа заседани дээрэ һайшаагаа.

Тиимэһээ ЧССР-эй Федеральна суглаан эдэ бүхы тогтоолнууд, мэдүүлгэнүүд, шиидхэбэринүүд болон бэшэгүүдые болюулба.

ЧССР-тэхи социализмын аша туһые хамгаалха, социализмда харша, баруунай ба революцида харша хүсэнүүдтэ эсэргүүгээр тэмсэхэ зорилгоор лэ союзнигуудай сэрэгүүд Чехословакиин газар дээрэ оруулагдаһан байгаа гэжэ ЧССР-эй Федеральна суглаан тэмдэглээ.

* * *

ПРАГА. (ТАСС). ЧССР-эй Федеральна суглаанай түрүүлэгшээр Далибор Ганес, Федеральна суглаанай түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшоор С. Пеннигерова Арадай палатын ба Национальностьнуудай палатын хамтын заседани дээрэ һунгагдаа.

Федеральна суглаанай түрүүлэгшын орлогшо К. Нойберт ингэжэ һануулаа. Федеральна суглаанай түрүүлэгшын тушаалһаа А. Дубчегые, Федеральна суглаанай түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшын тушаалһаа Й. Смрковскиие дуудаха гэһэн шиидхэбэри КПЧ-гэй ЦК абаа һэн. Энэл шиидхэбэриин ёһоор өөһэдынгөө тушаалһаа тэдэнэр хоюулан бэшэгээр мэдүүлгэ барижа арсаа.

Г. ГУСАК ПЛЬЗЕНДЭ ҮГЭ ХЭЛЭЭ

ПРАГА. (ТАСС). «Шкода» предприятиин ба Пльзен городой партиина эдэбхитэдэй суглаан дээрэ КПЧ-гэй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь Г. Гусак һаяхан үгэ хэлэһэн байна. Тэрэ үгынь удхые ЧТК агентство дамжуулаа.

1968 оной январьһаа хойшо Чехословакиин хүгжэлтэ тушаа тогтоходоо, Г. Гусак ингэжэ онсолон тэмдэглээ. Чехословакиин бүхы ниитын ажабайдал ба тэрэнэй экономикые бэхижүүлхэ зорилгоор КПЧ-гэй Центральна Комитедэй апрелиин пленум табиһан байна.

Һара, хоёр һара гү, али дүрбэ һара болоод бүхы асуудалнууд илангаяа экономикын асуудалнууд, шиидхэгдэхэ гэжэ найдуулхые бидэнэр хүсэнэгүйбди гээд Г. Гусак хэлээ. Угаа олон дутуу дунданууд ба тааруугүй үзэгдэлнүүд бии. Тэдэниие хэншье дары түргэнөөр, ямаршьеб шадитэ арга хэрэглэн зайсуулжа шадахагүй. Гэбэшье, гол бэрхэшээлнүүдые бидэнэр түргөөр зайсуулжа шадахабди гэжэ гүнзэгы ехэ этигэлтэйгээр хэлэхэ бодото үндэһэ баримта манайда бии.

Манай парти яһала хүсэтэй, дүй дүршэлтэйшье. Манай партиин үзэл сурталай түлөө, социалис гүрэниие бэхижүүлхын түлөө, экономикоёо заһаруулан һайжаруулхын ба обществые саашадань хүгжөөхын түлөө тэмсэхээр хүсэд шиидэнги үнэн сэхэ, эрэлхэг зоригто хүнүүд манай гүрэн дотор яһала олон бии.

СССР-тэй, бусад социалис гүрэнүүдтэй манай хани харилсаан хэзээ хэзээнэйхиһээ һайн гэжэ бидэнэр мүнөө хэлэжэ шадаха байнабди гээд Г. Гусак онсолон тэмдэглээ. Маанадай хоорондохи арсалдаан зайсуулагданхай. Бидэнэр социалис оронуудай нэгэдэлэй бата бэхи хубинь болонобди. Дэлхэй дээрэ хүндэ хүшэр ушарай тохёолдоод байгаа һаань, хэндэ найдаха байһанаа бидэнэр мэдэнэбди. Манай ханинар ба союзнигууд Чехословакида найдажа шадаха байһанаа тон һайнаар мэдэдэг, нюудаггүй.

Экономическа асуудалнууд тушаа Г. Гусак өөрынгөө үгэ соо нилээд ехээр хэлээ. Эдэниие парти үйлэдбэриие хүгжөөхэ аргаар шиидхэхэ гээд тэрэ тэмдэглээ, мүнөө жэлэй эсэстэ болохо КПЧ-гэй ЦК-гай онсо пленум экономикын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ гээд мэдээсээ.

Федеральна суглаанай Палатануудай заседанинууд

ПРАГА. (ТАСС). ЧССР-эй Федеральна суглаанай арадай палатын заседани октябриин 15-да Прагада болоо гээд ЧТК агентство мэдээсэнэ. Түрүүлэгшээр һууһан И. Вало заседаниин эхиндэ ингэжэ мэдээсээ. КПЧ-гэй ЦК-гай сентябриин пленумэй шиидхэбэриин ёһоор, Й. Смрковский Арадай палатын түрүүлэгшын тушаалһаа, М. Микова—палатын түрүүлэгшын орлогшын тушаалһаа дуудагдаа һэн. Тэдэнэр хоюулан бэшэгээр мэдүүлгэ барижа, өөһэдынгөө тушаалнуудһаа арсаа. Арадай палатын түрүүлэгшээр Соня Пеннигерова һунгагдаа. Тэрэ мэргэжэлэйнгээ талаар врач, КПЧ-гэй гэшүүн, олонниитын ба политическэ эдэбхитэй ажал ябуулагша юм. Арадай палатын түрүүлэгшын орлогшоор Ярослав Троян һунгагдаһан байна. Федеральна суглаанай президиумэй гэшүүдэй уялгануудһаа сүлөөлхэ тухай А. Бихлер, Й. Борувка, А. Дубчек, Л. Гофман, В. Кнаппа, И. Лацина, А. Поледняк ба Й. Смрковскиин мэдүүлгэнүүдые суглаан зүбшөөгөө. Арадай палатаһаа президиумэй гэшүүдээр тэдэнэй орондо В. Биляк, А. Индра, В. Новый, Э. Мандиак, О Воленик, Й. Корчак, С. Пеннигерова болон М. Завадил һунгагдаа.

Федеральна суглаанай Национальностьнуудай палатын заседани болоо. Ондоо хүдэлмэридэ орохо болоһонтойнь дашарамдуулан, палатын түрүүлэгшын уялгаһаа сүлөөлхэ тухай Д. Ганисай гуйлтые депутадууд зүбшөөгөө. Национальностьнуудай палатын түрүүлэгшээр Войтех Михалик һунгагдаа. Тэрэ Словакиин Компартиин гэшүүн, искусствын габьяата ажал ябуулагша, Словакиин элитэ уран зохёолшо юм. Федеральна суглаанай президиумэй гэшүүдэй уялгануудһаа Й. Шпачек, Ф. Блага, В. Гатала сүлөөлэгдөө. Тэдэнэй орондо президиумэй гэшүүнээр Национальностьнуудай палатаһаа Ф. Червенка, Б. Унград, В. Михаил һунгагдаа.

ГДР-эй ажалшадай ехэ үүсхэл

БЕРЛИН. (ТАСС). В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулан, социалис мүрысөө дэлгэрүүлхые ГДР-эй ниислэлдэ В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ талмай барижа байгшад уряалаа. Энэ алдарта үүсхэл республика дотор хаа хаанагүй ажалай шэнэ дэбжэлтэ үүсхээ. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ уялгануудые абаһан республикын барилгын комбинадуудай хүдэлмэришэд берлинэйхидэй үүсхэлые, түрүүшүүлэй тоодо оролсон дэмжэһэн байха юм. Берлинэй, Котбусай ба Ростогой промышленна предприятинуудай коллективүүд мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана.

Хүдөөгэй ажалшад хүдэлмэришэдһөө гээгдэнэгүй. 1968 ондо хүдөө ажахыда туйлагдаһан рекордно үрэ дүнгүүдые ленинскэ ойн жэлдэ үлүүлхэ гэһэн шиидхэбэри Марцандахи (Потсдам округ) В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын үйлэдбэриин кооперативай гэшүүд нэгэн дуугаар баталан абаа.

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ НЮДЭНЭЙ ХУЖАР

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

○ *Буряад хубсаһан тухай.*
● Гунга Чимитовэй шэнэ шүлэг.
□ **Элдэб һонин.**

БЭЛИГТЭЙ ЗУРААШ

(Ф. И. Балдаевай түрэһөөр 60 наһанай ойдо)

Дайнай хүшэр саг һэн. Бидэ, Буряад-Енгүүдэй дунда һургуулиин доодо шатын классуудай шабинар, үдэшэндөө үльгэр онтохо уншажа, сэдьхэлээ тэжээгшэ һэмди. Үдэртөө заримanайхиднай аяар холын баруунай фронтһоо гашуудалта мэдээнүүдые абашаха даа. Тиихэдэ, хэнэйшье мэдэхээр, кино, концертнүүдшье хомор һэн.

Баахан татар·пеэшэнэйнгээ амһарта һуужа, хэшээлдээ бэлдэхэш (керосин лаампатай зомнай эрхим тоодо орогшо һэн). Хуурай түлеэ энэ пеэшэндээ бэлдэжэ зобохош. Тиихэдэ минии эгээл дуратай номууд гэбэл, «Буряад-монгол арадай үльгэрнүүд, онтохонууд» гэһэн гаршагтай А. И. Шадаевай согсолон суглуулһан ном бэлэй. Буряад арадай үльгэрнүүдые сэдьхэлээ ханан уншажа, удаадахи хуудаһаа ирахатайшни адли урдаһаашни үнөөхи үльгэрэй баатар амиды бодото бэеэ бэелэн, нюдэнэйш хужар болон зураатай байжа байха. Зураг бүхэнэй баруун булан соохоно «ФИБ» гэһэн гурбан үзэг аржытар бэшээтэй байха. «ФИБ» гээшэ ямар нэгэ онсо бэлигтэй уран зурааша юм бэзэ даа гэжэ тэрээнһээ хойшо һаналжа ябадаг болобоб. Тиигэбэ ябашье, тэрэнэйл зураһан баатарай түхэл шарай заатагүй нюдэндэш үзэгдөөдхихэ...

Тиигэжэ би түрүүшынхеэ Буряадай мэдээжэ уран зурааша Филипп Ильич Балдаевай уран бүтээлтэй танилсаһан байнаб.

Филипп Ильич Балдаевай творческо зам тухай юрэнхыгөөр хэлэхэ аргагүй. Юундэб гэхэдэ, тэрэнэй хэһэн бүтээлнүүд аргагүй ехэ, хургаа даран тоолохоньшье бэрхэ. Графика, этюдүүд, зурагханууд, шаржнууд болон шог ёгто хурса зурагууд гэхэ мэтэ ха юм. Гадна Ф. И. Балдаев олон политическэ плакадуудые бүтээһэн. Модон дээрэшье һиилэдэг («Ганха» ба «Булганиинь» һанажархия!).

Филипп Балдаев 1909 ондо Эрхүүгэй областиин, Боохоной аймагай Буряад-Енгүүд гэжэ тосхондо түрэһэн.

1932 ондо бэлигтэй хүбүүн Эрхүүгэй уран зурагай училищида абтаба. Тэндэ һуража байхадаа, Ф. Балдаев Эрхүүгэй номой хэблэлдэ ошожо, гаража байгаа шэнэ номуудые шэмэглэдэг болобо. Тэндэхи газетэнүүдэй ажал хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг һэн. Эндэһээл эхилжэ, тэрэнэй бүхы наһанай ажал хүдэлмэри элирһэн түүхэтэй.

Ф. И. Балдаев Буряадайнгаа уран зохёолшодой номуудые үнэн зүрхэнһөө онсо шадабаряа гарган шэмэглэхые оролдодог. Х. Намсараевай, Ж. Тумуновай, Д-Р. Батожабайн, Д. Мадасоной, Д. Хилтухинай, Д. Жалсараевай, А. Шадаевай зохёолнуудые шэмэглэһэн юм. Тэрэнэй бэлиг шадабари илангаяа буряадай жэнхэни аман зохёол дээрэ һалбаран хүгжөө гэжэ һаа, алдуу болохогүй гэжэ һанагдана. Юундэб гэхэдэ, буряадайнгаа аман зохёолые һайн гүнзэгыгөөр мэдэхэ байһан туладаа, үльгэрэй болон онтохоной баатарнуудай образуудые үнэншэмөөр, этигэхээр зуража шададаг.

Ф. И. Балдаев шог ёгто жанр дээрэ илангаяа онсо, өөрын маягтайгаар хүдэлмэрилдэг. Юртэмсэ дэлхэйн онсо үйлэ хэрэгүүд тухай уран зурааша шэнэ шэнэ зохёолнуудые бүтээдэг. Конгодо тохёолдоһон үйлэ хэрэгтэ зорюулжа, аймшагтай хурсаар, шуһан горхон соо шабардаһан Хаммаршельдые зуража шадаа һааб даа. «Хам-марш(ельд) из ООН!» — гэжэ тэрэнэй нэрэ обог дээрэ илангаяа шадамараар үгэнүүдые табижа, Ф. И. Балдаев тэрэнэй бүхы муу муухай үзэл номнолые, түхэл маягыень, удха узуурыень харуулжа шадаһан байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ Ф. И. Балдаев совет сэрэгтэ алба хэжэ байхадаа, немец булимтарагшадай шуһата ябадалнуудые тон хурсаар харуулжа, «сатирын һюмонуудаар» нилээд тудхааһан байна.

Буряадай республикын уншагшадһаа «Фиб» гээшэмнай хэн бэ гэжэ асууха болоо һаа, заатагүй зүб харюу дуулахат. Һүүлэй жэлнүүдтэ «Буряад үнэнэй» хуудаһанууд дээрэ Фиб Шиб хоёр нэгэдэжэ, хурса гуурһан, хурса биирын нүлөө залхуу зайран, архинша, худалша, һаад тодхор татагшадта нилээд үзүүлжэ байна.

Уран зураг гээшэ Ф. И. Балдаевай оюун бэлигэй нэгэ талань шуу. Нүгөө талань—уран зохёол. Һүүлэй үедэ энэ талань илангаяа хүгжэнхэй. Ф. И. Балдаев үльгэр түүхэ гүн гүнзэгыгөөр мэдэдэг юм гэжэ урид хэлэһэншье хадаа, дахинаа дабтахадамнай алдуу болохогүй. Арадайнгаа аман зохёол һайн мэдэдэг тула тэрэ аяар үхибүүн байхадаа дуулаһанаа мүнөө һанаандаа һэргээн бэшэжэ, һонирхолтой номуудые үхибүүдтэ бэлэглэнэ. Модоор бүтээгдэһэн Холтосон Уляасан хоёр—заахан хүбүүдэй ушаралта ябадалнууд тушаа Ф. Балдаев һонирхомоор үгүүлэл зохёоһон байна. Энээхэн повесть үхибүүдэй сэдьхэлые яһала буляана бшуу.

Тэрэнэй һүүлшын ном «Баярай хараасгайнууд» мүншье һонирхолтой. Мүнөө үеын үхибүүдэй ажабай...

далые тон зүбөөр ... лажа шадаа ха ...

«Нохойн нэрэ» ... онсо тэмдэглэмээр ... ухаатай буряад ... нэгэ айлайнь ... Тиигэжэ юрын ... доо наадалдаг ... бэрхээр Филипп ...

Филипп Балдаев ... рагууд гүнзэгы ... Генерал Балдын... зай Герой Ж. Ту... дархан Б-Н. Ду... портредүүдые ха... аяг зан, абари ... байна ха юм. С... хэды тодо һонир...

Ф. И. Балдаев ... хугасаада Улаан-... музей толгойлон ... дэ хүдэлмэрилжэ ... выставкэнүүдые ... олон залуу зура... хүн зоноо танил... ургажа ябаа зал... Д-Н. Дугаров, ... К. Дульбеев гэг... муу үгөөр дурда...

Ф. И. Балдаев ... дахин тэмдэглэгд... кусствын габьяат... гэһэн хүндэтэ нэр... тэһэн. СССР-эй ... һээ «Эрхим худ... һэн тэмдэт абаһа...

Мүнөө үбгэн ... һаала гүйсэбэ. С... амжалта хүсэн, ... жаргалтай байһа... үбгэжөөлөө юрөө...

Гунга ЧИМИТОВ.

СОВЕТ КОСМОДРОМ ХАРУУЛНА

«Совет космодром хэлэнэ, харуулна...» —
Согтой мэдээсэл газар дээгүүр тараал даа.
Аалин гэртээ, телевизорэйнгээ хажууда
Айхабтар ехэ юумэ хараалди.

Бүмбэгэр мантан һомон-онгосо
Бүхы бэеэрээ сайран яларха юм.
Замбуулинай дайдаар мэргэн гараар
Залуулхаа зэһэн, өөдөө шармайха юм.

Хэды һайхан бэ совет арадай
Хэмжээлэшэгүй үндэр нангин бүтээл!
Энэ үедэ юрын автобусоор
Эгээл юрын космонавтнууд ерээл.

Юрыншье һаа, тэдэнэр юрын бэшэ —
Юрөөлэй һайнда хүртэһэн хүнүүд лэ.
Эдээн тухай домоглон бэшээ
Эхэ оронойм түүхэ мүнөөдэр.

Мордолгын дохёо... Гарнуудай даллаан.
Мордолгын тэмдэг... Зүрхэнэй дулаан.

Кабина. Космонавтнууд эзэлнэ һуурпа.
Харуулна эдэ бүгэдые телеэкран.
Түхэл шарайнь хүбүүдэй сарюун,
Түрэл оронойнгоо даабари дүүргэхэл.
Замбиин зулайгаар ниидээд дорюун,
Заатагүй Газартаа бусажа ерэхэл.

«Дүрбэ... гурба... хоёр... нэгэ...»
Дүүлибэл өөдөө одон-онгосо.
«Ябая даа!» —гэһэн Гагаринай үгэ
Яашагүй тодоор дабтагдаад онсо.

Ябая даа!
Манай баатар хүбүүн
Ярана замбуулинине мэдэлдээ оруулхаа.
Мандаг лэ эгүүридэ Эхэ оромнай!
Мандаг лэ совет эрдэм ухаан!

Совет космодром туйлалтаа харуулна —
Сог зали хүн бүхэндэ түгөөнэ.
Аяар дээгүүр онгосонууд һубарина —
Амгалан байдал батадхахын түлөөдэ.

ДЭЛХЭЙН ҺОНИН

ЭГЭЭЛ ХУРДАН ЭЛЕКТРОПОЕЗД

Һаяшаг Японой түмэр замда шэнээр бүтээгдэһэн электропоезд зургаан үдэр соо туршажа үзэгдэбэ. Хүн зонии зөөхэ энэ электропоезд дэлхэй дээрэ эгээл утань болоно. 16 вагонһоо бүридэһэн энэ электропоезд 400 метр утатай. Тэрэ час соо 210 километр гүйхэ шадалтай.

ДАБХАР АВТОБУС

Англиин хото городуудай үйлсэнүүдтэ хоёр дабхар автобусууд олоор ябадаг. Бэшэ гүрэнүүдтэ дабхар автобусууд хэрэглэгдэдэггүй. Венгриин түб хото Будапештдэ дабхар автобусуудые хэрэглэхэ гэһэн шиидхэбэри гаргагдаа. Эндэ дабхар автобусуудые һаядаа бүтээн гаргахаар хараална.

НҮҮРЬЭНЬЭЭ БЕНЗИН АБТАБА

Америкын химигүүд шулуун нүүрһэнһээ хямда сэнтэй бензин абадаг болоо. Нүүрһэнһээ бензин абахань нефтьһээ абаһанһаа хэмгүй бэлэн байба. Байгараа нүүрһэ малтадаг шахтанууд нефтяной промышленностиин мэдэлдэ орохонь.

ҮНЕЭДТЭ — МАТРАЦ

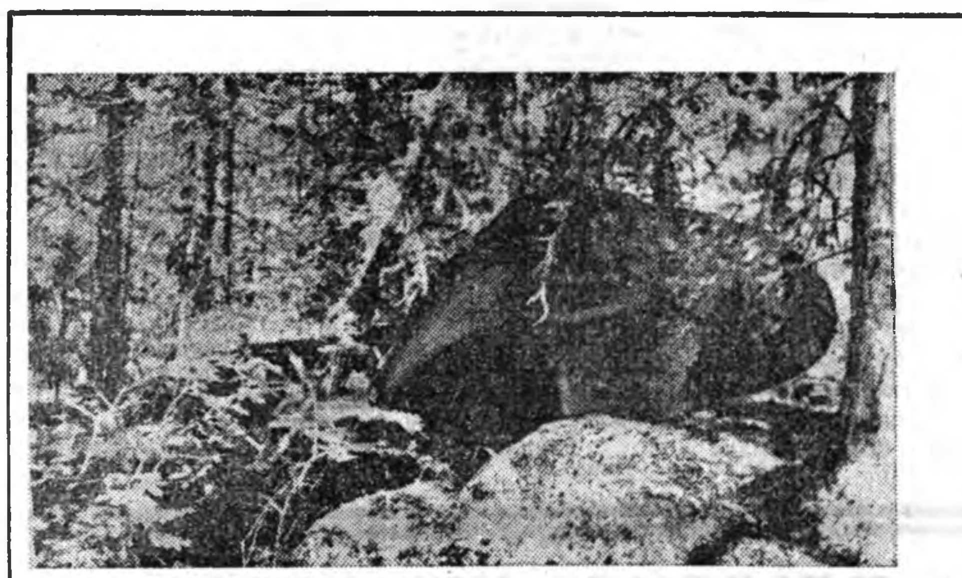
Үбэлэй үедэ үхэр малда гол түлэб һолоомоор хэбтэри хэдэг гээшэ. Һолоомон хэбтэри гаргаша, ажал ехэтэй, тэрэниие ходо һэлгэжэ байха хэрэгтэй.

Германиин Демократическа Республикын хүдөө ажахыда шэнэ арга хэрэглэгдэнэ. Резинээр хэгдэһэн тусхай матрацууд үнеэдэй доро дэбдигдэнэ. Тэрэнь зөөлэн, дулааншье юм. Энэ хэбтэриисэнь уһаар угаажа сэбэрлэхэдэ тон бэлэн. Тиин малшадай ажал ханигүй хүнгэн болоо.

ГИГАНТНУУДАЙ ГИГАНТ

Швецийн Мальмо гэдэг портдо дэлхэй дээрэ эгээл хүсэтэй кран тодхогдобо. 60 метр үндэртэй энэ кран нэгэ доро 800 тонно ашаа үргэхэ шадалтай. 220 мянган тонно уһа түридэг далайн судные нэгэ газарһаа үргөөд ондоо тээ табиха аргатай.

«Наука и жизнь» журналһаа абтаба.

«ҺАРХЯАГ».
Л. ВАНЧИКОВАЙ фотоэтюд.

БАЙГААЛИ

ТАРИ НУУРАЙ НЮУСА

Түрэл Эхэ оромнай али зэргэ баян гээшэб даа! Хаанашье ошо, мүнхэ саһата хаданууд, тарягаар баян таланууд шамайе угтан, жэгүүртэ дуунай аялга хүгжэмдэн байха. Сэнхир долгито уһа голнуудай эрьедэ зогсон, сэлмэг бодолдо эзэлэгдэн һууxадаа, холынгоо түрэл Ага тухайгаа шэбшэн дурсан байхаш даа. Адуу малаар баян Ага нютаг олондо мэдээжэ болоһон. Шүлэг дуунда магтуулһан. Тиимэһээ зарим нэгэн гүнзэгы бодолдо эзэлэгдэн— Агын талаар үнгэрдэг һаа—гэжэ хэлэдэг. Гэбэшье зарим нэгэн, Ага нютагта уһа гол үсөөн, үйдхартай хооһон тала гээдшье сэсэрхэдэг. Тиигэбэшье би Ага нютагай үргэн уужам талада оршоһон Тари нуур тухай хөөрэхэм.

Буряад орон уһа голнуудаар баян гээшэл бэзэ. Тэндэхи Галуута нуур, Яруунa гэхэ мэтын ехэ нуурнууд сэнхир долгёо мэлмэрүүлэн, шубуу, загаһаараа хаа хаанагүй суурхаһан байха. Урдань манай Агада «Тарбаганай мяханда дуратай һаа, Тарида хадамтай болоорой» гээд хэлсэгшэ бэлэй. Тари нютагай тала тарбагаар баян лэ байгаа ха. Тэндэ мүн лэ нуур бии юм Урдань Зүүн-Тари, Баруун-Тари гэжэ нэрэтэй багахан нуурнууд нариихан хоолой—гарамаар дундаа холбоотой байдаг һэн. Бишыхан нуурнуудай уһан нэмэнэмэһээр нэгэдэжэ, эндэхи үргэн нэлэнхы талые уһаар хушажархёо. Тиин 1950 онһоо хойшо Тариин талада үргэн ехэ нуур бии болоһон юм. Энэ нуурай талмай хайшахайшаа хэдэн арбаад модо болохо. Ага нютагай зон баяр баясхалантайгаар «талын далай» гээд тэрэнээ нэрлэдэг болонхой.

Талын дунда гэнтэ иимэ ехэ нуурай бии болоһониинь һонирхолтой. Эрдэмтэд шэнжэлжэ үзэхэдөө, энэ нуур газарай хүдэлөөнһөө бии болоо гээд тайлбарилна. Тариин хаданууд соо газарай хүрьһэн хүдэлжэ, артезианска уһан дэлбэрэн гараад, набтар газарые шэнгээгээ гээд тэдэнэр хэлэдэг. Энэ баримтада үнэншэхөөр гү, али ямар бэ? Үшөө тодорхойлогдоодүй олон нюусанууд энэ нууртай холбоотой гээшэ гү?

Талын дунда бии болоһон энэ нуурта ганса Үлзын гол шудхан орodог. Тэрэ тиимэшье ехэ уһа асардаг бэшэ. Гэбэшье энэ нуурай уһан дабһагүй юм. Энэнь баһал һонирхолтой. Тиимэ арюун сэбэр уһан талын дунда хомор лэ дайралдадаг гээшэ бэзэ. Иимэрхүү шэнжэтэй Чад нуур Африкада бии. Хэды халуун наратай үдэр тэрэ Чад нуурай уһанай нюруу нэгэшье хубилдаггүй. Мүн лэ уһаниинь дабһагүй, сэбэр гэдэг. Үнэхөөрөө бидэниие тойроһон байгаалида али олон һонирхолтой юумэнүүд дайралдадаг. Гэнтэ бүхэли далай нуурнууд бии бодог. Тиигэжэ гэнтэ бии болоһон Тари нуурай нюусые манай эрдэмтэд һайнаар шэнжэлэн үзэжэ, хүсэд элирүүлхэ байха даа.

Т. ЖАЛСАРАПН.

БУРЯАД ХУБСАҺАН ТУХАЙ

Тэрлиг, гутал ба самса

Зунай үедэ буряад эхэнэрнүүд ехэнхидээ тэрлиг үмдэдэг байһан. Дэгэлдэ орходоо аргагүй хүнгэн, нэхы доторгүй. Ехэнхидээ ногоон гү, али хүхэ үнгэтэй үнэгүйхэн даалимбаар оёгшо һэн. Иимэрхүү түхэлэй тэрлигүүдые мүн баһа үхибүүд үмдэдэг.

Байгалай хойто бэеын буряад эхэнэрнүүд зундаа сарафан үмдэдэг заншалтай, илангаяа Боохондо энэ олоор дайралдана. Гоёмсог басагадын нугаляадаһатай сарафан ехэнхидээ үмдэхэ дуратай байһан. Олонхи ушарта хормойнь халюунай араһаар гү, али торгон бүдөөр хүбөөлэгдэхэ юм. Буряад сарафан пальто шэнги баруун талаадаа шагталагдана. Түрэ наранай, ёһо заншалта һайндэрнүүдэй болон худанартаа айлшалха үедөө шэнэ сарафан оюулжа үмдэхэ. Гоё һайхан хубсаһа оюулха шадалгүйшүүл баяшуулые гүйха блатай байһан.

Мүнөө үедэ тиимэрхүү тэрлиг үндэр ба дунда наһатай эхэнэрнүүд үмдэнэ. Харин залуу басагад магазинһаа абхуулһан хүбэнтэи пальто үмдэдэг һааб даа.

Гэбэшье урданай дэгэл, тэрлиг гэхэ мэтын буряад хубсаһан мүнөө хэрэглэмжэһээ гаража байна. Хото городуудта дүтэ оршодог нютагуудта урданай буряад хубсаһан бүришье үсөөншэг болонхой. Жэшээнь, Улаан-Үдэһөө зуун арбан километрэй зайда оршодог Тухум гэжэ нютагта дүшэн урхэтэ айл бии. Эндэхи табан айлда урданай буряад хубсаһа оломоор. Луговодууд Л-Ч. Санжанов, Л. Цыдыпов, хилээмэ бариаша Ц. Санжанов, М. Цыдыпов болон Д. Цыремпилова гэгшэд ехэнхидээ урданай буряад хубсаһа үмдэдэг.

Тон иимэрхүү ушар Булаг гэжэ нютагта дайралдана. Харин бэшэдынь мүнөө сагайхяар хубсална. Городой түхэлэй гадар хубсаһан мүнөө хүдөө нютагуудта үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Дайнай һүүлээр хүбэнтэй хүүртиг (телогрейкэ) илангаяа олоор тараа бэлэй. Хара ажал хэхэдэ, хүүртиг таарyy зохид, хүнгэншье. Ехэнхидээ механизаторнууд — тракторист, комбайнер, шофер болон заһабарилгын мастерскойн хүдэлмэрилэгшэд хүүртиг үмдэнэ.

Урдань эрэшүүл болон эхэнэрнүүдэй үмдэдэг буряад гутал тон адлирхүү байһан. Гэрэй эзэн эхэнэр эрмэгтэй гутал ехэ шадамараар оёжорхидог бэлэй.

Эрмэгтэй гутал ехэнхидээ Байгалай урда бэеын буряадууд, Монголдошье үмдэнэ. Хоридохи зуунай һүүл багта хори буряадууд хударынхидай үмдэдэг үндэр һүгытэй гутал һайшаагаад, хожомынь өөһэдөө тиимэ гутал оёжо захалһан гэхэ. Харин үбэлдөө хонин гутал үмдэдэг байгаа. Тиихэдэ зунай үедэ ямаанай, хонином годоор гү, али бүдөөр гутал оёдог һэн.

Мүнөө эрмэгтэй гутал хэрэглэмжэһээ гаранхай. Гэбэшье үбгэд, хүгшэдэй хаа ганса үмдөөд ябахые харамаар. Тиихэдэ гутал гээшые олонхи буряад эхэнэрнүүд мүнөө үмдэнэ.

Зарим буряад эхэнэркүүд гуталайнгаа сабаг болон зуузайе ехээр гоёодог элдэбын үнгэтэй торгон утаһа гүйлгэдэг, угалзануудые хэдэг байна. Гутал шадамараар оёдог эхэнэрнүүд нютаг бүхэндэ дайралдана. Буряад хубсаһа оёхо тусхай фабрика гү, али мастерской гэхэ мэтын предприяти урдань байгаагүй. Тиимэһээ энэ тон нарин, орёо . хүшэр мэргэжэлые ехэнхидээ гэрэй эзэн эхэнэр эрхилдэг, мүн энэ мэргэжэлдээ басагадаа һургадаг байһан юм.

Революциин урда тээхи этнографическа зохёолтой танилсахадаа, буряадууд өөрын дотор хубсаһагүй, харин ородуудые һажаажа оёһон гэжэ ойлгонобди. Тэрэнь тэрэшье гэлэй. Харин дотор хубсаһан тиимэшье бэлээр нэбтэрээгүй, нилээд олон бэрхэшээлнүүд дабагдаһан байха.

Эхэнэр хүнэй үмдэхэ самса мүн баһа нилээд удаа... лэй. Хоёр түхэлэй ... байгаа—нэгэнииинь ... нэй хирэм арай ш... нүгөөдэнь үбдэг... (морин самса) ба... рёод онуудта та... дожо захалаа һэн. ... ряадаймнай зарим ... һатай эхэнэрнүүд ... ута түриитэй үмдэ... зандаа.

И. ...

ТҮҮХЫН ЭРДЭМ...

Зураг дээрэ: ур... эхэнэрэй гоёлто зү...

СПОРТ

ХУРДААР ГҮЙГШЭДЭЙ ЕХЭ МҮРЫС...

Алас-Дурна зүгэй болон Сибиириин хурдан хүбүүд басагадай урилдаан Улаан-Үдэ хотодо, октябриин 19-дэ болохо гэһэн мэдээсэл манай газетын октябриин 12-ой амаралтын үдэрэй хуудаһанда толилогдоо һэн. Тэрэ ехын мүрысөөн үглөөдэр, октябриин 19-дэ Дээдэ-Онгостойдохи аяншалагшадай баазын оршондо үглөөнэй 11 час 30 минутаһаа эхилээд, хэдэхэн сагай туршада үргэлжэлүүлэгдэхэ юм.

Профсоюзай болон комсомолой эмхинүүдэй үүсхэлээр жэл бүриин намарай намжаа һайхан хаһада үнгэргэгдэдэг энэ мүрысөөн байгша ондо В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдана. Олониитэ ажалшадай эгээл үргэн хабаадалгатай энэ урилдаан тон һонирхолтой.

Тус мүрысөөн ниислэл Улаан-Үдэдэмнай түрүүшынхеэ үнгэргэгдэхэнь.

Мүрысөөнэй программа нёдондо жэлэйхиһээ хубилгагдаагүй. Эхэнэрнүүд—17—18, мүн 19—20 наһатайшуул 1000, 20-һоо дээшэ наһатан 2000 метрэй зайда урилдаха. Эрэшүүл 4000 болон 8000 метрэй, эдиршүүл (17—18 наһатан)—3000 метрэй зайда урилдаха болоно.

Нааданда Алтайн, Приморьиин, Хабаровскын, Красноярскын хизаарнуудай, Кемеровскэ, Эрхүүгэй Новосибирскын, Амарай, Камчаткын, Магаданай, Томскын, Тюменскэ, Шэтын областьнуудай болон Яхадай, Тувын, Буряадай автономито республиканuудай шэлэмэл—бүгэдэ 16 команда хабаадаха.

Нёдондо Барнаул хотодо болоһон энэ мүрысөөндэ эдиршүүлэй дундаһаа Кемерово хотын Юлия Атращенко, манай Буряадай республикын Юрий Климов, 19—20 наһанай спортсменүүд cooһoo—Алтайн хизаарай Нина Карманова, Эрхүүгэй Валерий Костенко, 20-һоо дээшэ наһатайшуулһаа Эрхүүгэй хурдан эхэнэр Раиса Головина, Буряадай хурдан хүбүүн Владимир Цыренов гэгшэд илажа,—түрүү һууринуудые эзэлһэн юм.

Команданууд cooһoo түрүү һуурида Буряадай спортсменүүд, хоёрдохидо—алтайнхид, гурбадахида —Кемеровскэ областиин команда гараһан бэлэй.

Мүнөө жэлэй энэ урилдаанда спортын мастер, Советскэ Союзай суглуулагдамал командын гэшүүн Владимир Цыренов, мастерта кандидадууд—«Ажалай резервнүүд» бүлгэмэй Рафис Якупов, «Урожай» бүлгэмһөө Алексей Михалев; эдиршүүлэй дундаһаа багшанарай институдай студент Юрий Климов, «Спартак» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Валерий Денисов, «Ажалай резервнүүдһээ»—Иннокентий Михалев, мүн «Спартак» бүлгэмһөө тус бүлгэмэй түбэй болон Россин Соведэй чемпион, Сергей Рымарев, Альберт Цыцыло, Виктор Поплевин гэгшэд Буряадай республикын нэрэ хүндые хамгаалха байна. Элитэ хурдан эхэнэрнүүд Евдокия Ли, Евдокия Утенкова, залуу басагад Татьяана Акминеева, Татьяна Кузнецова, Нина Корлушина, Люба Поломошина, Тамара Добрынина гэгшэд Буряадай командын бүридэлдэ оронхой.

Урилдаанда илажа гарагшад профсоюзуудай һайн дуранай спортивна бүлгэмүүдэй Бүхэсоюзна Соведэй тогтооһон шангуудта хүртэхэ байна. ... эрхимүүдтэ олго... гуудые манай р... зурганууд тогт...

1. Профсоюз... соведэй шан—э... рүүлһэн команд...

2. Урилдаанд... залуу, эрхим с... молой областной... үгтэхэ.

3. «Правда Б... шан—урилдаанд... баадагшадта бар...

4. Автоном... дай дундаһаа эр... командада бар... «Буряад үнэн» ... тогтоогоо.

5. Мүрысөөн... ной эгээл олон ... мандада респуб... ра ба спортын х... тедэй шан үгтэ...

6. «Байгал» ж... мүрысөөндэ хаба... коллективтэ нэг...

7. Мүрысөөнэй... һал мартагдааг... шангые «Буряа... газетын редакци...

мүрысөөн...

ПРАВДА БУРЯТИИ МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудһанда: замбуулин шэнжэлгэ тухай ТАСС-ай мэдээсэлнүүд. «Табан жэлэй дүрбэдэхи жэл» гэһэн гаршаг доро информацинууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Коммунист бүхэн эдэбхитэй байха ёһотой» гэһэн Г. Щепинэй корреспонденци. «Бултадаа харюусалгатайбди» гэһэн Н. Банзархановай статья. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: АПН-эй материал. Хилын саанаһаа абтаһан ТАСС-ай материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Шэхэнэй шэмэг, нюдэнэй хужар».

Редактор
Ц. Ц. ЦИБ...

Манай адрес, телеф...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: реда... приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам... 82-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секр... отделы: партийной жизни—60-91, сельского хоз... 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промы... строительства—61-35, советского строительства и... культуры и школ—60-21, писем и рабселькоро... формации—34-05, общественная приёмная—56... бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

● Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР. ● Н-02929.